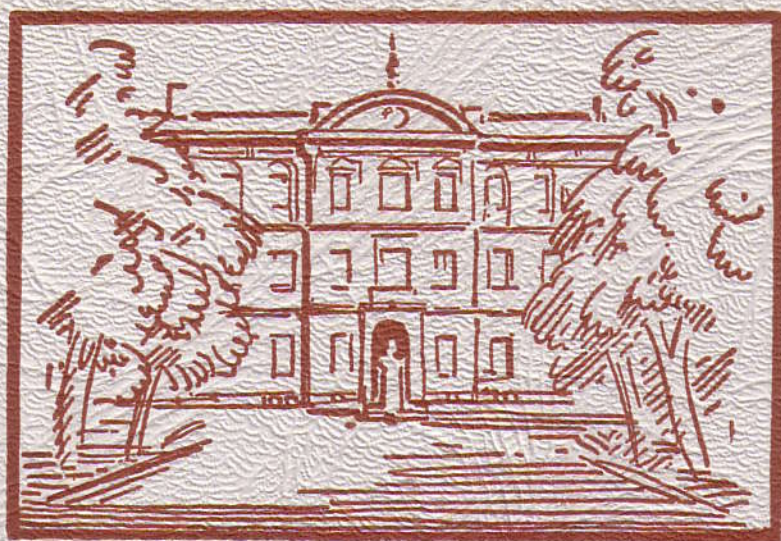
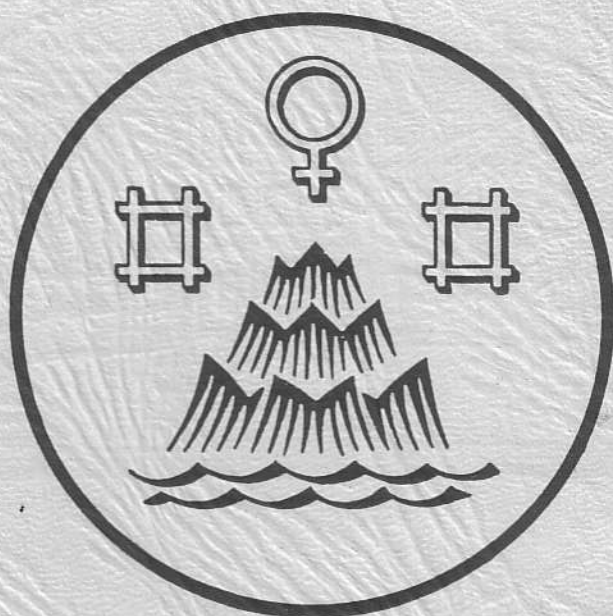

Gamla
Tafukamrafer

1952

STORA KOPPARBERG

STORA KOPPARBERGS BERGSLAGS AKTIEBOLAG

GAMLA
FALUKAMRATERS
ÅRSPUBLIKATION

1952

AXEL JOHANSSONS

*En gammal Falufirma
förenar traditionens kvalitetskänsla
med en öppen blick
för det moderna tänkandet när det gäller*

inredningar

*Kompletterar gamla hem med säker stilkänsla,
inreder Edert nya hem,
sjukhusens vård- och personalavdelningar,
skolor,
industriens arbetarbostäder och semesterhem,
affärer, banker och hotell*

PROLOGEN TILL DEN FEMTE STORTRÄFFEN

Ordförandens tal i aulan

TILL REKTOR VIKAR

Då vi gamla falukamrater i förskingringen idag samlas i vår gamla skolstad för att begå kamratföreningens femte storträff, är det inte bara denna, som lockat oss hit. Många har kommit hit för att säga tack och farväl till den gamle skolkamraten, vännen och rektorn Anders Vikar, som i och med detta läsår lämnar läroverket som emeritus.

Rektor Vikar har varit skolans chef sedan år 1928. Läroverket har under denna tid genomgått sin största och mest betydelsefulla utveckling sedan dess tillkomst för snart 100 år sedan. Elevantalet har under denna tid ökat med c:a 50 % och lokaliteterna med i det närmaste det dubbla. Bakom allt detta ligger ett oerhört arbete för rektor. Vi tacka Dig för allt vad Du gjort för vår gamla skola och äro glada över att den nu fått rang, heder och värdighet av en verklig »stor-skola».

Vi tacka Dig även för det stora intresse, med vilket Du alltid omfattat läroverkets kamratförening. Eftersom jag under de 19 senaste åren varit förbindelseman mellan skolan och kamratföreningen, så torde jag vara kompetent att bedöma denna sak. Du kan endast få betyget: »Du har varit strålande.» Detta har Du visat icke minst vid våra traditionella storträffar, då Du alltid tagit emot oss på det mest älskvärda sätt.

Ett läroverks historia är dess rektorers, och då vi skolpojkar talar om vår tid vid läroverket, så säga vi aldrig, att vi gått där under de och de åren, utan att vi gått där under den eller den rektorns tid, och det är därför en hjärtesak för oss gamla elever att bevara rektorernas minne åt kommande generationer.

I dag, min käre Anders, har turen kommit till Dig och nu skall Du komma ihåg, att denna gåva överlämnas med dubbel glädje från vår sida, alldenstund det för oss äldre i föreningen även gäller skolkamraten och vännen Anders Vikar. Jag ber Dig mottaga denna 1951 års pingstgåva till läroverket, falukamraten Hans Nörsbos förnämliga skapelse, vilken utgör kamratföreningens synliga bevis på dess uppskattning av Din rektorsgärning och Ditt välförhållande till föreningen Gamla Falukamrater.

Den femte STORTRÄFFEN

Av BERT BERNHOLM

Pingsten 1951 var det dags för storträff i Falun igen och som vanligt kom vi dragande i stora skaror till detta evenemang som med åren kommit att åtnjuta en stabil popularitet. En hel del spelade på hemmaplan så att säga, t. ex landshövning Andersson i Rasjön, som ju inte har så många steg från residenset till Kullen, där festligheternas kulmen ägde rum. Anders Vikar, Sven Ramström, Harald Åhlin och Anders Jobs för att ta några namn från honnörsbordet behövde inte heller företa några långresor. Wilken Wilkenson, som redan nu håller på att få ett lätt legendariskt skimmer kring sig som stiftare av föreningen någon gång i tidernas morgon hade infunnit sig med tåget — eller var det med bil? — från Vikarbyn och så var det ett Stockholmsgång med Fredenholm, Erlandsson och Frisell i spetsen.

Det här kan ju inte bli någon adresskalender men vi skall ta ännu några stickprov vid de festligt dukade långborden på Kullen. Där upptäckte man snart Georg Landbergs nobla drag, om inte förr så när han höll kvällens strålände festtal. Där satt ögonbrynsbuskige, jovialiske chefen för Löfstahemmet Birger Sjödén, nyblivne chefen för Monopolbyrån Sven Bouvin, och så de spännstiga 55-årsjubilarerna John Lindholm, Karl Sidenvall, Oscar och Gustaf Westerlund samt Pim Aminoff.

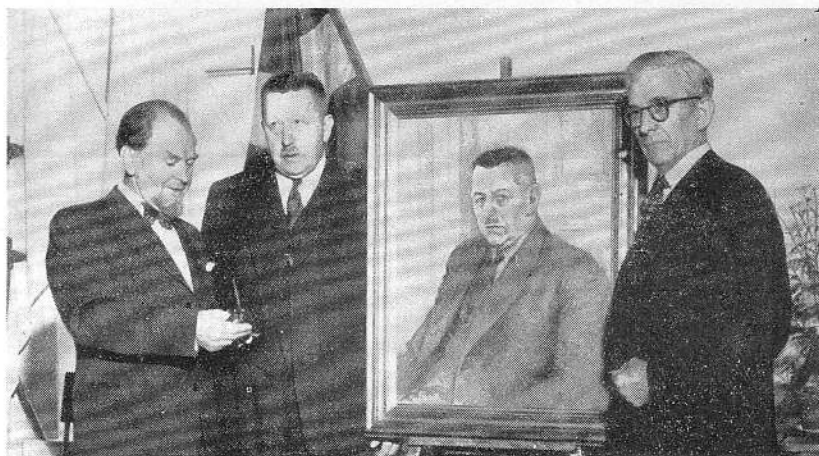
Det var någon gång vid sextiden på eftermiddagen som vi började strömma in på Kullen men dessförinnan hade en massa saker hänt. Storträffen inleddes som sig bör med högmässa i Kristine kyrka och där predikade, även det som sig bör, en gammal Falukamrat, högeryttern i skolans segerrika lag 1930 Matts Ridderstedt.

Ingiald Elg sjöng Beethovens Lovsång från läktaren och kyrkan var i det närmaste full. Det var en förnämlig upptakt på dagen. Från kyrkan vandrade vi i lagom takt över till Bergslagssalongen

och därifrån till Dala Fornsal, vars park hos de flesta av oss upp-
väcker så många angenäma minnen. Nu gällde det emellertid när-
mast fornsalen, vilken sakkunnigt demonstrerades av nya lands-
antikvarien Ingemar Tunander, som givetvis också är gammal
Falukamrat. Föreningen har, som ni naturligtvis för länge sedan
kommit underfund med, en märklig förmåga att besätta nyckel-
poster på olika samhällsområden.

Och så blev det då dags att återvända till den gamla kära skolan
enligt principen att "on revient toujours à ses premiers amours".
(Må Andes Vikar ta mig om det är felstavat). Där stod på
trappan just denne förträfflige man, rektor för alla årgångar från
och med 1929, om jag inte missminner mig. Han hälsade oss väl-
komna och med svårdefinierbara stämningar i själen vandrade vi
genom de välbekanta korridorerna, uppför den välbekanta trap-
pan och sjönk åter ned i bänkarna i klassrummen, som även de
naturligaste verkade på ett egendomligt sätt välbekanta. Somliga
av oss gick ensamma och mediterade för sig själva, det var de
vemodiga och melankoliska pojkarna och flickorna. Andra av oss
bullrade in i salarna precis som de gjorde för 20, 30, 40 år sedan.

Men en viktig sak hände innan vi släpptes lösa i skolan på all-
var. Vi promenerade nämligen i själva verket rakt upp till aulan.
Där skulle en liten ceremoni äga rum. Som väl alla vet har Anders

Norsbo, Vikar och Fredenholm

Vikar avgått som rektor och med anledning därav har föreningen till skolan låtit överlämna den avgående rektorns porträtt, målat i olja av Hans Norsbo.

Det var ett tilltalande konstverk som kunde beskådas av alla under det anslående tal Fredenholm höll till det avporträtterade föremålet. Så tackade Vikar föreningen och Fredenholm tackade konstnären och belönade honom med föreningens hedersplakett.

Och därpå kom vandrigen genom skolan och sedan promenaden upp till Kullen. Det var som det brukar vara inte vilken promenad som helst. I spetsen Dala gymnasistförenings två fanor och nio representanter för denna anrika sammanslutning, vidare Dalregementets musikkår och de "fyra stora": Fredenholm, Vikar, Wilkenson och Karl-Magnus Erlandsson. Sedan följde 55-årsjubilarerna, alla de andra jubilarerna och så alla de övriga,

Vid framkomsten till Kullen. I andra ledet "55-åldringarna". Från vänster: Pim Aminoff, Gustaf Westerlund, John Lindholm, Kalle Sidenvall och Oskar Westerlund

beskådade av allt vad Falun har av kvinnlig fägring av olika årgångar. Samt jämväl av en och annan karl. Många av oss igenkände med rörelse gamla gymnasistflammor, nu omgivna av talrika barnskaror men också av något av sin gamla gloria. Måhända tyckte de detsamma om oss, ehuru antagandet är synnerligen osäkert.

Mellan Kullens sandvikare och varmrätt äskade så Fredenholm, storträffens generalfältmarskalk, tystnad och önskade oss välkomna, ända upp från landshövdingen och ned till yngsta gymnasisten. Han avslöjade då också de hemliga farhågor styrelsen en längre tid haft angående landshövdingens inställning till föreningen. Han tackade nämligen nej till förra storträffen, vilket, styrelsen fruktade, kunde ha berott på irritation över att ha titulerats "landshövding Rasjön" på bjudningskortet. Sedan Fredenholm råkat sammanträffa med vederbörande på tåget och försiktigt sonderat terrängen förstod han att landshövdingens sinne var helt fritt från avoghet, åtminstone i berörda avseende. Föreningens ordförande kunde följaktligen lugna föreningen och meddela Rasjöns utlåtande: "Jag heter aldrig annat än Rasjön och funderar inte heller på namnbyte. Inte skall man byta namn på en firma som går bra."

Så sant som det är sagt. Under angenäm samvaro, präglad av djupdykningar i gamla minnen och dessutom kryddad av resultaten av kökspersonalens och munskänkarnas förenade ansträngningar skred aftonen framåt mot sin höjdpunkt, talet av Georg Landberg. Det var till stor del en frukt av ögonblickets inspiration men Landberg har rekonstruerat det och här kan ni läsa

Georg Landbergs tal

Vältalaren

"Det kunde väl för mig ha varit angenämast i dag att få, ur talens synpunkt, åtnjuta den semestrande stationsinspektorens känslökomplex. Men Ni vet alla att vi har en viljestark och helt suverän ordförande. Man har ingenting annat att göra än att lyda hans order. Och den autentiska ordern till mig löd: tal för skolan, lärarna, Vikar och landskapet. Vi får alltså sätta igång. Alltså:

Skolan

Har ni märkt en sådan egendomlig dubbelkänsla man erfar på gamla dar, eller förresten redan bara några år efter studentexamen, när man kommer i närheten av det gamla läroverket? Vare sig man far förbi på tåget, och naturligtvis vid passerandet

av Promenaden vänder sig åt skolans håll och tittar, eller man vid besök i Falun tar vägen över skolgården — visst gör man det — så tänker man alldeles på samma gång dels: "Så väl att man är därifrån" och dels "det är min skola; jag hör dit, den är en del av mig själv." I den skolan har man fått massor av intryck, av lärdomar och impulser under en av de betydelsefullaste perioderna av sitt liv. Att här försöka göra sig urarva vore att förneka sig själv. "Ränderna går aldrig ur." — Det vore mycket oklokt även om man delvis skulle ha bittra minnen från sin skola, att ta avstånd från den. Man gjorde orätt både mot sig själv och andra.

Har Ni tänkt på förresten hur en skola är som en mikrokosmos — en hel liten värld. Inte minst vi som har fått vår livsuppgift och vår vardagsverksamhet inom skollivet erfar detta. Där rymmes egentligen allt: det mest inspirerande och det mest nedrivande, det förfinade och det schaskiga, det storslagna och det småskurna. Stort och smått, gott och ont, ja, allt från det högsta till det lägsta och så hela mellanregistret med alla variationer av mänskligt liv! Det är därför skolans liv är så prövande, vare sig man är elev eller lärare eller rektor. Men det är också därför som skolan i en icke alldeles vanlig betydelse ger lärdomar för hela livet. Att "klara skolan" *personligt* sett, jag tänker här inte på studierna just — det är att klara livet! För sådan lärdom måste vi vara tacksamma.

Det har slagit mig, hur ett ord av C. J. L. Almquist i "Den svenska fattigdomens betydelse", ett föga uppmärksammat men ett i sanning gyllene ord, har sin fulla tillämpning på en skola, vare sig man befinner sig mitt uppe i dess liv eller i minnena från dess hägn. Almquist talar om en människas förhållande till sitt fosterland och allt vad detta rymmer av gott och ont, fördelar och brister: *man bör värdera och försvara de förra: inte dölja eller överförgylla de senare utan avhjälpa dem, ifall så ske kan, annars bära och glömma.* — Det ordet har sannerligen sin tillämpning inte bara på fosterland och skola utan på all mänsklig gemenskap, större eller mindre, överhuvudtaget all samhällslighet. Och jag tror, att vi gör väl, om vi söker tillämpa det på oss själva, också i förhållande till Falu h. a. läroverk. En kamratförening som denna kan måhända ibland synas mindre betydelsefull och mindre personligt naturlig och bärkraftig, så avlägsna som generationerna är från varandra och så lite t. o. m. klasskamrater kan få med varandra

att göra i fortsättningen av livet. Men varför inte besinna, att ett läroverk dock är något att stödja och uppmuntra, att bära med goda önsknings, förväntningar och även krav. Det måste ju vara ett stöd för en skolledning att känna både förtroende och kritik, att veta, att det just är gamla elever, som väntar något av sin förra skola. Vi vet ju också, att vi känner oss glada, när skolan hävdar sig, och att vi är ledsna när förhållandena pekar i motsatt riktning. Det har f.ö. här redan vitsordats, att en i sin känsla levande kamratförening innebär en verklig stimulans för den aktuella skolan.

Övergår vi så till

lärarna,

finner vi att karakteristiken "en hel liten värld" också har sin giltighet. Vilket register omfattar inte i själva verket en lärarkår vid ett stort läroverk! Och vilka variationer i minnesinställning från gamla elever! Vi har att räkna med beundran och tacksam tillgivenhet, med respektfull erkänsla, med skeptisk tolerans, road kritik, ibland också medlidande, och någon gång — det vet vi ju alla — vitglöddat gymnasialt hat! Också här finns alla variationer, möjligheter, blandningar. Hur skall man få en enhetssynpunkt på allt detta?

Det går väl så som det brukar gå, när man blir äldre, inte minst om man blir äldre läroverkslärare, att perspektiven förskjuts. Man börjar begripa sin egen begränsning, begripa vad det vill säga att göra sitt bästa och inte lyckas, så som man hoppats. Här gäller dock livsgärningar insatta till gagn för ett socialt syfte av oerhörd räckvidd. Tacksamhet måste ändå bli grundtonen, och den mänskliga solidariteten bör göra sig gällande gentemot den här av hjältar och genier, trogna vardagsarbetare, martyrer, kanske någon gång också marodörer, som generationer av lärare — *liksom av elever!* — utgör.

Ingen av de närvarande kan tänka eller begära, att jag vid detta tillfälle med dess mycket begränsade tid skall karakterisera något större antal lärare. Det kan bara bli fråga om att, på sitt sätt alldeles godtyckligt, välja några få namn, som ger anledning till positiva betraktelser.

För några timmar sedan gick jag — i helt privat ärende — på Kristine kyrkogård. Plötsligt stannade jag framför en gravplats,

som jag, underligt nog, inte ens visste fanns till: Falu högre allmänna läroverks gravplats. På stenen lyste emot mig ett känt namn: A. F. Bersell — Bjaffen! Han var född, stod det, 1851 — alltså för jämnt hundra år sedan. Och bara den saken kan väl ge oss anledning att i dag och vid detta tillfälle minnas honom särskilt. Jag förstår, att han också är känd av ett osedvanligt antal generationer av äldre lärjungar, som här nu är samlade. Själv hade jag honom mitt sista skolår, som väl också var hans sista tjänstgöringsår. Vi hyllar i honom som symbol en hel generation av äldre lärare vid vår skola och minns hans kristallklara framställningsform, hans humana sinne, hans böjelse att lägga vikt vid begripandet i stället för vid den aktuella prestationen, hans fina ironi!

Vi har i dag i vår krets en lärare, som väl kan representera den dryga mansålder, som förflutit sedan 1916. Jag tänker på Harald Ählin, som fanns i skolan mina sista år — tyvärr fick jag aldrig själv förmånen att åtjuta hans undervisning — och som med detta år lämnat sin tjänst. För ögonblicket ter det sig naturligt att jag som censor vid studentexamen meddelar mina intryck från Harald Ählins examinationer. Hur skall man egentligen kunna spela en vacker visa på ett instrument, där visserligen åtskilliga strängar är mycket väl stämda men där det också finns sådana som skorrar betänkligt och där en del tangenter alls inte fungerar, därför att de inte har förbindelse med strängarna och därför är alldeles stumma? Harald Ählin kan konsten ändå! Det är sannerligen både trivsamt och uppbyggligt att höra honom lägga upp ett förhör. Det är, kan man säga, när man hör honom agera som lärare, ingenting mindre än "ein Genuss", — det ordet innebär, som vi förstår, den andliga motsvarigheten till delikatess och betyder inte som en förvirrad och olycklig abiturient en gång skall ha sagt: ett riktigt nö! — Vi tackar nu i Harald Ählins förnämliga och försiktiga söra, helt igenom vederhäftiga och metodiskt rutinerade lärargestalt den senare generationen av lärare här i Falun.

Och så till

Anders Vikar,

skolans med i år avgående rektor! Han hör till oss. Han är en riktig dalkarl, riktigare än de flesta. Vikar är inte, som större delen av Sveriges befolkning envisas med att sluta av namnet,

från Vikarbyn. Han är visserligen från Rättvik men där från Backa by. Låt mig berätta en episod: Anders Vikar tyckte en dag, att det kunde vara roligt att känna till några fler av sina förfäder än far och farfar. Han tog sig en promenad till prostgården i Rättvik för att forska i kyrkoarkivet, som där finns kvar helt och hållet. Efter tre kvarts timme hade han kommit åtta — säger åtta — generationer i rätt nedstigande led tillbaka i samma Backa by! Det kan man kalla att ha sina rötter i hembygdens jord! En sådan karl borde kunna förstås av Dalarnas ungdom, även när han rynkar pannan i hårda veck eller när läpparna formar sig till ett mycket missnöjt uttryck.

I går kväll vid jubilersamlingen fick en av Vikars elever från hans egen rektorstid tillfälle att karakterisera honom och tacka honom. Det kan väl vara rimligt att i dag, vid den större träffen av Gamla Falukamrater, en representant för äldre generationens elever, som närmar sig hans egen, får komma till tals. Som meritering för uppdraget kanske också kan få gälla den omständigheten, att jag är sockenbo med Vikar och att jag dessutom känner honom sedan ett halvt sekel, låt vara att bekantskapen och vänskapen under de första åren av denna tid inte var så särskilt intim.

I går citerades à propos Vikar Karlfeldts ord om dalkarlen: "Fördärves jag platt, om jag viker en tum etc.", och jag tror visst, att det citatet är alldeles ofrånkomligt och mycket träffande i det sammanhanget. Men denna dalkarlsenvishet förenas hos Anders Vikar med en förmåga och böjelse att ge vika för hårda nödvändigheter. Och de båda, skenbart alldeles oförenliga egenskaperna står sannerligen hos honom i ett så subtilt och invecklat förhållande till varandra, att jag tror att det svenska språket saknar uttrycksmedel för kombinationen — åtminstone i min instrumentation! — Om vi nu inte skulle göra en djärv förenkling och schematisering och tillgripa täckordet "den svenske bonden". Honi soit qui mal y pense!

F. ö. skulle jag närmast vilja ta som utgångspunkt mina erfarenheter från studentexamensdagarna. Som censor inbillar man sig faktiskt, att man ser och hör åtskilligt inte minst av rektors hållning och framträdande. Ordning, reda, plikttrohet, sällsynt uthållig arbetskraft, god vilja — det är egenskaper som förmodligen ingen har lust att fränkänna Anders Vikar i hans ställning

som rektor. Men jag har just dessa dagar liksom inifrån sett något som jag är angelägen att få fram, därför att de aktuella intrycken så väl stämmer överens med mina erfarenheter från gångna dar och åratals iakttagelser. Anders Vikar har en för honom ovanligt karakteristisk strävan att försöka vara lojal mot alla legitima parter, i detta fall mot elever, lärare, censorer på en gång. Sådant är inte lätt, och i vidare liksom trängre sammanhang innebär det ingalunda detsamma som att vända kappan efter vind och försöka vara alla till lags. Jag skulle ha lust nu, här, att våga en liten vit häst på att just denna ärliga, ibland kanske inte erkända *vilja till lojalitet* och sträng saklighet kommer att i längden bli det väsentliga i Vikars rektorseftermäle, om eljest överhuvudtaget "oväld bor på framtids tunga" och om historiens dom alltid blir den rätta — vilket, bevars väl, inte är så alldeles säkert.

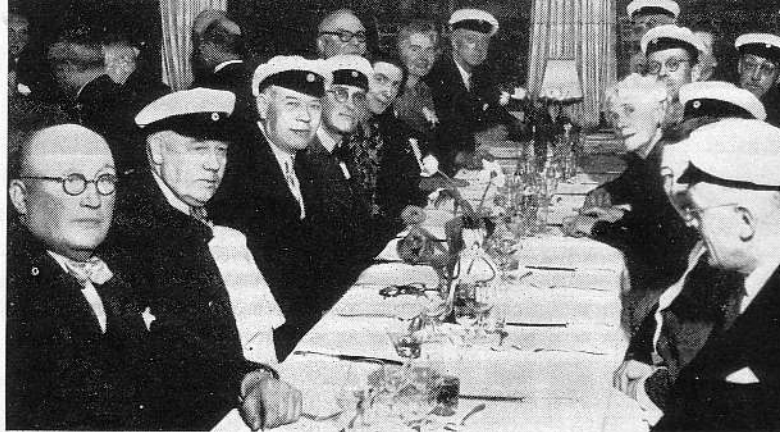
En liten sak till! Jag ämnar naturligtvis inte avslöja några hemligheter. Men jag märkte under examensscrutinet, då det på några punkter tycktes trassla till sig för några arbiturienter, hos rektorn ett kanske halvt omedvetet men djupt mänskligt tonfall av inre oro och faderlig omsorg, som bröt igenom den annars påfallande byråkratiska ackuratessen. Jag blev helt rörd av denna starka men korrekt återhållna känsla, det måste jag bekänna. Det ryms f. ö. — mina vänner — åtskilligt i ett rektorshjärta, som är av den art, att det inte utan vidare förs till torgs eller eljest lämpligen bör markeras i vardagslag.

Till sist var det

landskapet

Jag tror inte vi här skall orda mycket om det, fastän det står oss alla så nära och är oss så kärt. Inte minst för "en annan", som kommer hit igen, mera tillfälligt, känns det ganska underbart att åter ett tag vara vid Dalarnas hjärta — det säger jag nu fullt uppriktigt om Falun, så son av Siljansbygden jag är! Det lät faktiskt som musik i mitt omusikaliska öra att höra abiturienterna tala om Heidenstam och Karl den tolfte med karakteristiska Falutonfall. Och vi gamla falukamrater måste ju med en sorts naturnödvändighet uppfatta just *vårt* gamla läroverk som den centrala och egentliga bildningshärden i vårt Dalarne. Nu växer, som ni vet, läroverk upp också i våra bygder som svampar ur jorden på alla möjliga — och omöjliga —

40-orna

45-orna

Årets kull

platser!! — Det är självklart, att alla dessa skolor har rätt att sträva efter en plats i solen och att de, just av dalkarlar och dala-kvinnor, måste respekteras och tillönskas all lycka, framgång och förkovran. Men vi som nu är här församlade, kan väl ändå, så länge *vi* lever, få roa oss med att helt subjektivt få betrakta Falu skola som det enda riktigt riktiga läroverket i vårt landskap! Jag tror, att de andra unnar oss det lilla privatnöjet.

Och låt oss nu — allt skämt åsido — förena oss i ett av varm tacksamhetskänsla buret leve för skolan. Vi innefattar i det levet också nu verksamma lärare, skolans avgående rektor, landskapet och — varför inte? — hela vårt Sverige, av vilket Dalarne sedan långliga tider är en högst väsentlig del. Leve Falu högre allmänna läroverk.”

När Landberg satt sig utbröt väldiga applåder och alla visste med sig att de hört något ovanligt fint och humanistiskt. Och sedan kom turen till Anders Vikars svarstal som även det blev ett minnesvärt inslag i festligheterna.

Rektor Vikars tal

Inför denna imponerande skara av falukamrater, gamla och unga, män och kvinnor, som samlats här till Föreningen Gamla Falukamraters femte Storträff i obruten serie, är det naturligtvis min främsta uppgift att tala om Föreningen och Läroverket, men innan jag gör det, vill jag begagna tillfället att framföra ett varmt tack för Föreningens vänlighet och uppmärksamhet mot läroverkets lärare med damer, mig och min hustru inbegripna, som nu sitter som gäster vid denna ståtliga fest, och i all synnerhet ber jag för min egen räkning få tacka för de uttryck för bästa kamratskap och den stora hedersbevisning jag tidigare i dag fått mottaga från Föreningen. Allt detta kommer att för mig bli ett oförgätligt minne.

I just detta sammanhang finner jag det emellertid angeläget att söka rätta till ett missförstånd. Bland alla artiga och för all del alltför snälla vändningar om mig under dagens lopp har den uppfattningen skymtat fram, att jag skulle ha visat mig halsstarrig och despotisk enligt mottot Fördärves jag platt, om jag viker en

tum. Rätta förhållandet är naturligtvis, att jag är beskedlig och undfallande. Detta kan jag bevisa bara med ett enda exempel.

Gymnasistbalerna — de riktiga i stor toalett — försiggår nu som alltid förut i gymnastiksalen. Gymnasistföreningen tycks en gång för alla ha bestämt sig för att anse belysningsanordningarna där osköna och stötande, så de har bättrat på dem — i sitt tycke — genom att över taklamporna stjälpå tätt tillslutande pappershuvor i olika färger, de s. k. kuberna. Särskilt de röda kuberna har naturligtvis enligt fysikens lagar — i hög grad dämpat belysningen och hindrat flickornas unga charm och tjugande dräkter att komma till sin rätt. Jag har ansett, att strålande ungdom och toaletternas för varje säsong allt mer raffinerande färgspel inte bara uthärdade utan krävde och hade rätt till fullaste belysning. Och för länge, länge sen lade jag fram min uppfattning för Dala Gymnasistförenings ledning och vädjade om en ändring, bad att slippa kuberna. Varje gång ordföranden kom opp och anmälde, att de skulle ha bal, upprepade jag detta verkligt goda råd, terminerna förflöt, den ena efter den andra, och ingenting hände. Så här om året rapporterade ordföranden äntligen vid ett sådant tillfälle, att han tagit upp ärendet i föreningen och lagt fram mitt förslag.

"Nå, det var verkligen duktigt," inföll jag, angenämt överraskad. "Och en sån lättnad att äntligen vara av med det där eländet! Jag gratulerar!"

"Mjaa, mjaa," sa' ordföranden, "men så det var så, att jag blev nerröstad."

Föreningen beslöt vidare att anskaffa en ny uppsättning kuber att ersätta de nu ganska malätta och förslitna, och till yttermera visso begärde den hos kollegium och rektor att till täckande av kostnaderna härför få använda avkastningen av Oscar Frisells fond, som skänkts av överstelöjtnanten Ernst Frisell och hans maka, f. Gahn, och förvaltas av läroverket men mycket riktigt avsedd för DGF:s verksamhet. Även här fick naturligtvis ungdomarna sin vilja fram.

Och så kan vi då övergå till ämnet. Först och främst vill jag understryka, att en Gamla Falukamraters storträff i Falun är en stor händelse i läroverkets liv, och i år har den fått särskild glans över sig genom att den sammanfallit med studentexamen. Vidare måste vi göra fullt klart för oss, att det är Gustaf Fredenholm, som i brinnande entusiasm och med okuvlig viljekraft förverkligat

Storträffens idé. Och den idén skulle man nog kunna kalla olympisk. Det är ett starkt ord, men varför inte? Vi får komma ihåg, att dessa sammankomster tjäna ett upphöjt ändamål: det trofasta kamratskapet och den friska livsglädjen, och alldeles som antikens olympiader bör Storträffen med sina fyraårsperioder kunna bidra grunden till en ny tidräkning inom kamratlivet vid vårt läroverk. Man kan alltså säga: "Vi hade vårt 25-årsjubileum vid Fjärde Storträffen," eller: "Det här skänkte Gamla Falukamrater till skolan, när de kom hit på första Storträffen" osv.

Men vår förening är inte till bara för festligt kamratliv: den är också en sammanslutning för stöd och uppmuntran åt vår gamla skola och dess lärjungar, som i sin tur en gång skall bli gamla falukamrater liksom vi. I det avseendet har föreningen mycket förnåmna föredömen att se upp till, särskilt i Amerika. Högskolorna och universiteten i Förenta staterna är faktiskt för sin trivsel och effektivitet beroende av de gamla studenternas fortsatta solidaritet med sina lärosäten. Denna kan ju i ett så rikt land yttra sig i donationer, så ymnigt flödande, att vi inte kan ta upp någon tävlan, men det är i alla fall en mycket ståtlig rad av gåvor, som Gamla Falukamrater under sina trettio år överlämnat till sitt läroverk, och vi har väl all anledning att hoppas på en fortsatt utveckling för Föreningen och därmed en utbyggnad av dess verksamhet.

Det väsentliga är dock naturligtvis de ideella värden, som ligger i Föreningens sålunda visade minnesgodhet. Utan denna varma våg av omtanke och överseende uppskattning, som med jämna mellanrum svallar fram mot läroverket, skulle vi känna det kallt och kargt omkring oss.

Jag är lycklig över att nu vid slutet av mitt rektorat få under så högtidliga omständigheter betyga Gamla Falukamrater min djupt kända tacksamhet för mer än tjugu års rikt givande samarbete för vår skola. Och så ber jag, att vi gemensamt bekräftar vår starka önskan om Föreningens fortsatta blomstring med ett fyrfaldigt leve. Leve Föreningen Gamla Falukamrater!

Styrkan i de applåder som följde var ett fint betyg åt rektorn från hans gamla lärjungar.

Ja, sedan följde mycket annat. Fredenholm föredrog den berömda historien om "Göken" Westlings besök i Odessa för många

är sen. Han skulle uppvakta svenska generalkonsuln men fick beskedet att bara sekreteraren var inne. När "Göken" fick se sekreteraren sa han: "Äh, kyss mä på flasklockä Gustav, ä du hännä." Gustav och "Göken" var klasskamrater sen första klassen i Falu läroverk och historien är ännu ett exempel på den förunderliga förmåga föreningen har att utplacera sina medlemmar på strategiska poster.

Fader Wilken, fru Holmin och Sven Ramström

Att nämna i övrigt är att herrskapet Ramström, Sven och hans överstinna Margit, fick föreningens hedersplakett för det utmärkta sätt varmed de fungerat som Faluvärdar under de två senaste storträffarna. Att samma hederstecken även tilldelades Georg Landberg säger sig självt. Vidare att årets nybakade studenter anlände vid halv 11-tiden, därmed ytterligare förhöjande stämningen och att de församlade beredvilligt sammansköt en större penningssumma att användas till prismoner och ett vandringspris i fotboll. Om det senare skall Dalarnas läroverk småningom tävla. Vid 2-snåret var storträffens officiella del över, men man tar nog inte fel om fortsättning följde här och var. Majnatten var vacker och ljum många stämningar från liknande nätter en gång i maj återstod ännu att bli återupplivade.

Läroverkets **NYE REKTOR**

Falu läroverks nye rektor, Erik Sandberg, är född 1909 i Munkfors i Ransäters församling och har avlagt studentexamen i Karlstad våren 1927, varit student i Uppsala, där han avlagt fil. kand.- och teol. kand.-examen samt varit Värmlands nations förste kurator och studentkårens vice ordförande. Han har gått provår vid Norra real i Stockholm 1940—41 samt därförut och därefter varit lärare vid internatskolor i Osby och Sigtuna, vid arbetslöshetskurser i Uppsala, vid folkhögskolan i Sigtuna, vid högre allmänna läroverket i Bromma, var 1942—45 rektor vid Högländsskolan i Bromma, 1945—51 adjunkt först vid försvarets läroverk och sedan vid högre allmänna läroverket i Uppsala och blev den 1 juli 1951 rektor vid högre allmänna läroverket i Falun.

Rektor Sandberg har gjort resor i Finland, Frankrike och Lettland som studentdelegat, i Danmark, Norge och Schweiz bl. a. för skolstudier eller skolkonferenser, har haft expertuppdrag för försvarets skolutredning, 1945 års universitetsberedning och 1946 års skolkommission samt lett lärarkurser, anordnade av Föreningen Norden. Under åren 1950 och 1951 hade han förordnanden som t. f. undervisningsråd. I tidskrifts- och tidningsartiklar har han skrivit om kyrkohistoriska ämnen och undervisningsspörsmål.

För årets publikation, som är den nye rektors första tillfälle till kontakt med föreningen Gamla Falukamrater, har rektor Sandberg gjort följande uttalande.

— Våra läroverk står för närvarande inför en kris, som vid vår skola, liksom överallt, ger anledning till svårbemästrade problem. Vi arbetar med omorganisationsplaner, växande elevskador, lärarbrist och lokalsvårigheter. Att genom den begynnande omdaningsperioden rädda det bästa av svensk läroverkstradition är en stor uppgift.

Under allt diskuterande om skolform och skolreform glömmar man ibland, hur viktiga stämningvärden och psykologiska faktorer är i en skola. Ibland tycker jag, att det finns litet kverulans, som riktar sig mot våra läroverk från elever, från lärare, från föräldrar och tidningar. Vi behöver en ständig inre skolreform, en stämningsreform. Har inte många andra länder en gladare skolton än vi? Skolan är en så komplicerad institution, att dess stämning påverkas av många, som tror, att de inte deltar i skollivet. Jag funderar ibland över den roll, som våra läroverks kamratföreningar kan komma att spela i detta sammanhang. De kan få en mycket större betydelse än sällskapsklubbarnas. Har jag förstått saken rätt, lever i dessa föreningar en välvilja mot våra gamla läroverk, en välvilja, som kan bli av stor betydelse, om den sprider sig. Jag har anledning att tro, att den där välvilliga glädjen över en läroverkstradition finns hos föreningen Gamla Falukamrater.

VÅR GAMLA SKOLA

En kort historik

av överläkaren NILS SAHLSTRÖM

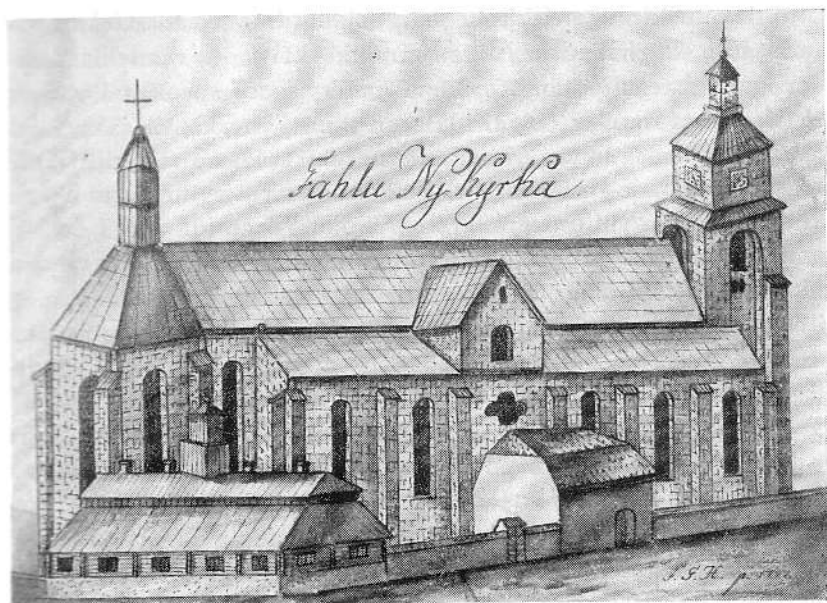

Nils Sahlström

Efter framställning av redaktionen för det år 1950 utgivna arbetet Sveriges studenter 1900—1935 samman-skrev jag en kortfattad historik över Falu högre all-männa läroverk. Med förlagets medgivande och på anmodan av föreningens ordförande överlämnas den-samma nu i något utvidgad och omarbetad form till de gamla Falukamraterna. Historiken är intet opus med vetenskapliga pretentioner utan väsentligen blott ett kompilat av några redan tillgängliga tryckta källor. Den framträder alltså utan större anspråk.

När konung Karl IX under en vistelse i bergslagerna vintern 1607—08 planerade en ny stad ej blott "på Faalan widh vårt Kop-parberg" utan även i Stora Tuna, avsågs enligt det bevarade utkas-tet till privilegier, att en skola skulle upprättas i Tuna, den gamla kyrkliga huvudorten, medan Falun skulle begåvas varken med läroanstalt eller skolmästare. Vid Kopparberget fanns ingen lärd tradition. I ett senare förslag till privilegier för Falu stad från 1624, vilket väl aldrig stadfästes men dock på viktiga punkter kom att få praktisk tillämpning, är emellertid inställningen till skolfrågan en annan. Där utsåges sålunda, att i staden skall upp-rättas "en godh Schola", varest utom handelsutbildning skall med-delas viss bergsteknisk kunskap. Ingen finge därefter antagas till köpman, "som icke hafuer lärdt räckna och holla Köpmansbook", ej heller någon bliva bergsman, "vthan han förstår sigh på mallm och bruuk och weett dermedh rätteligen vmgå".

Redan något år dessförinnan synes emellertid en skola ha fun-nits i den planerade gruvstaden. En kunglig resolution den 13 april 1620 tillstodder förmögnare städer, dit Falun redan räknades, att själva underhålla trivialskola. Och samma år förordnade bis-op och domkapitel i Västerås på ortsbefolkningens begäran Pet-

Kristine kyrka 1777. I förgrunden t. v. Trivialskolan

rus Nicolai Bullernesius — slutligen prost och kyrkoherde i Svärdsjö — att vara "Rector Scholæ Cuprimontanæ". Som hans enda kollega nämnes Israel Svenonis Columbus, vilken sedermera blev Sundborns församlings förste kyrkoherde. Ett kungligt brev 1627 förbjöd till skydd för skolans verksamhet främmande studenter och djäknar att utan biskopens tillstånd giva privatundervisning i bergsmansgårdar eller annorstädes. Den för stadens förkovran ivrigt nitälskande landshövdingen Johan Berndes omtalar i ett brev 1643, att vissa medel till läroanstaltens tryggnad voro säkrade (jfr nedan), att elevernas antal uppgick till 130 och att en skolmästare införskrivits från Västerås. Nästa steg skulle gälla en räkne- och bokhållareskola, därefter var en "skola för pigebarn" planerad. 1643 tilldelades Falu skola sockengången i Torsånga, Vika, Svärdsjö och Sundborns socknar, vilken dessförinnan varit anslagen åt västeråsdjäknarna. Nio år senare ägde Falun en fullständig trivialskola enligt 1649 års skolordning. Där funnos då sex ordinarie lärare: rektor och konrektor, tre kolleger och en apologist. Senare tillkommo även en eller flera extra lärare. Trivialskolan erbjöd tvenne olika studievägar. Den ena hade en mera

praktisk inriktning och skulle enligt skolordningen föra från första klassen, "alphabetica", till en särskild skriv- och räkneklass under apologistens ledning. I denna undervisades speciellt i vacker skrift, brevformulär och titulaturer samt i merkantil räknekunskap. Den andra linjen, vilken omfattade skolans andra till fjärde klasser, äsyftade en förberedelse till studier vid gymnasium eller i viss grad även vid universitet; här erhöles framför andra de blivande prästerna sin första skolutbildning. Latinstudiet var i dessa klasser det centrala, och kring detta grupperade sig undervisning i religionslära, grekiska, logik och andra väsentligen humanistiska discipliner. Trivialskolan hade dessutom en *classis infima*, egentligen en småskola, där även flickor emottogs.

Denna organisation blev sedermera i huvudsak bestående ända till 1823. Efter vårterminen 1771 förekommo dock ej vidare några kvinnliga elever. Tolv år senare upphörde hela *classis infima*, varmed sålunda all småskoleundervisning var indragen.

Lärjungeantalet vid trivialskolan i Falun skall under 1600-talet ibland ha närmast sig 200 och var 1715 inemot 300. Under 1800-talets första årtionde höll det sig emellertid vid 80—100 för att de nästföljande decennierna öka med något tiotal. Skolans elever rekryterades ingalunda uteslutande från de högre sociala skikten. Söner till gruv- och hyttarbetare samt småhantverkare förekomma tvärtom titt och ofta i de bevarade katalogerna.

Skolans rektor, konrektor och apologist åtnjoto lön i spannmål av kronan. De övriga lärarna åter voro hänvisade till elevernas frivilliga bidrag och, framförallt, till sockengången i de förut nämnda socknarna (Torsång utbyttes 1680 emot Aspeboda) liksom tidtals i själva Falun. De skulle sålunda väsentligen livnära sig på legaliserat tiggeri, därvid de f. ö. hade att konkurrera med sina disciplar, vilka stundom åtföljde dem på deras tiggarevandringar. Dessa lärares ekonomiska ställning blev därför ständigt tryckt och osäker. Först 1780 indrogs sockengången. Kollegerna tillförsäkrades då en fast, ehuru länge mycket blygsam avlönning. Lärjungarnas, djäknarnas, intäkter av tiggeriet i socknarna kompenserades samtidigt med ett särskilt anslag, vilket alltjämt fortlever i läroverkets Premie- och fattigkassa.

Ursprungligen funnos inga fastställda kompetensvillkor för trivialskolans lärare. Först 1693 stadgades, att rektor skulle ha några års universitetsstudier bakom sig. Vanligen hade dock rek-

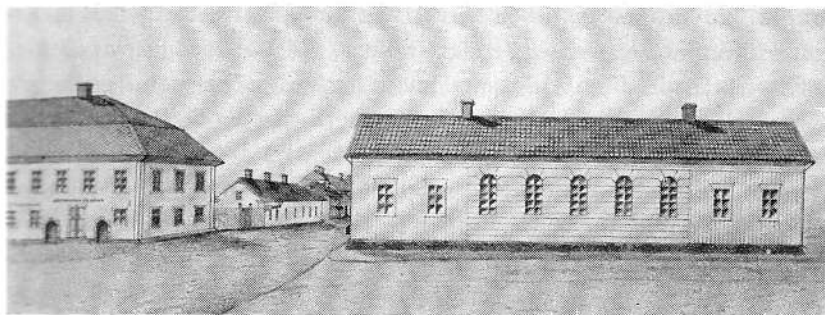
torer och konrektorer akademisk utbildning liksom även åtskilda av kollegerna. Flertalet voro också prästvigda. För dessa var skoltjänsten oftast blott en passageplacering på vägen mot mera indräktiga prästerliga befattningar. Tjänsterna bytte ock innehavare ganska snabbt. Övriga lärare utgjorde en skäligen brokigt sammansatt kategori; ibland synas de t. o. m. ha närmat sig samhällets bottenkikt. Klagomål över odugliga lärare framskymta även då och då i bevarade handlingar. Efter en biskopsinspektion 1673 avlägsnades en slarvig och supig kollega. En annan betecknades såsom uppstudsig och illojal. Rektor och konrektor anmärktes leva i osämja, apologisten sades vara utarbetad och i behov av ersättare. Vid en visitation ett tjugotal år tidigare ville biskopen på stående fot avsätta tvenne lärare för oduglighet. Med de osäkra ekonomiska villkor, vilka erbjöd os kollegerna, må det knappast förvåna, om dessa tjänster mer än en gång ej kunde besättas med välkvalificerade krafter.

Ehuru skolordningarna ganska eftertryckligt och med angivande av särskilda metodiska riktlinjer betona, att utbildningen i främmande språk, framförallt latin, åsyftade att närmast på imitativ väg bibringa eleverna färdighet att nyttja tungomålet i tal och skrift, synes dock undervisningen väsentligen ha bestått i dött och mekaniskt draggande av grammatiska regler och undantag. Disciplinen var dessutom — tvärt emot skolordningens moderata, för att ej säga moderna anvisningar — mångenstädes ytterligt hård och sträng. Biskop Jesper Svedberg, vilken på 1660-talet tillbragte några år i Falu trivialskola, klagar i ett par av sina skrifter bitterligen över den hårda behandling och skrala undervisning han där mött. En "samvetlös, bister skolmästare", vilken till följd av att han sällan förekom nykter i skolan, kallades "Öl Herr Per", säges "med trug, dunder, hot och slag och försmädelser" ha sökt "truga, jaga och slå in" kunskaper hos sina disciplar. Svedberg, som hört till dessa, hade därför "med kvidan, suck, gråt och sorg, med idkelig harm" måste "gå hem och bort, gå i säng och ur säng" skoltiden igenom. Utan Guds särskilda nåd skulle sådan undervisning ha för alltid brutit hans lärda bana, och han hade "måst gå vid Stora Kopparbergs gruva med bergsmans yxa" eller i ringare värv. Alldeles objektivt lär skildringen knappast vara. Svedberg, som i mångt och mycket stod långt före sin samtid, uppträdde såsom nydanare även på skolans område; uppenbarligen

är hans framställning polemiskt färgad samt anpassad till hans reformatoriska syften.

En ganska likartad skildring möter emellertid även från en långt senare tid. I sina Minnen från skolan och gymnasium beskriver prosten Carl Steffenburg, vilken åren 1814—1819 var elev vid Falu trivialskola, läraren i första klassen såsom "en karbasissimus, som lefde illa med sin hustru, kom därför vred till skolan och släckte harmen på de små pojckstackarna", och kollegan i tertia som "tyrannisk". Konrektorn skildras såsom ett original stelnat i sin Euklides, närmast oduglig att undervisa och i sitt uppträdande inför klassen ett rent åtlöje. Strängt objektiv torde ej heller denna framställning vara. Steffenburg var en brett anlagd personlighet, som livet igenom behöll sin speciella blick för det burleska och komiska i tillvaron; helt visst har detta givit färg även åt hans efterlämnade skolminnen. Ganska anmärkningsvärt är, att landshövdingen Hans Järta, vilken både själv åtnjutit undervisning i Falu trivialskola och placerat sina fyra söner som elever där, i sin 1823 utgivna och sålunda ungefär samtidiga ämbetsberättelse ger läroanstaltens både dåvarande och närmast föregående rektor liksom dess lärare och skolan i sin helhet de mest oförbehållsamma lovord och ivrigt påyrkar en höjning av kollegernas lönevillkor. Givetvis låg det i Järtas intresse, att länets olika institutioner och tjänstemän fingo sin ställning förbättrad. Även han är emellertid ej främmande för polemik och kan ej frikännas från ett dylikt syfte med sina uttalanden. I själva verket är hela det avsnitt av ämbetsberättelsen, som rör Falu skola, en apologi för den humanistiska bildningen, vars mindre matnyttighet redan vid denna tid utgjorde skolproblemet framför andra. — Att den gamla trivialskolans undervisning och förhållanden i övrigt lämnade åtskilligt att önska och gävo rum för berättigad kritik liksom att dess illa avlönade lärare ej alltid höllo vare sig det moraliska eller pedagogiska måttet, är helt visst ställt utom tvivel.

Sång- och musikundervisningen upptog ganska stort utrymme på trivialskolans arbetsprogram och leddes tidtals av någon av lärarna, tidtals av kantorn i Kristine kyrka. Samuel Benedicti Salemannus, som var konrektor vid Falu skola 1667—1676 och vilken f. ö. skall ha varit en lärd man och utpekats såsom professorsämne, omtalas särskilt för sin verksamhet till skolsångens

Högre lärdomsskolan i Falun 1823—1866. (Rådhuset till vänster)

förkovran. Djäknarnas och deras ledares nitälskan för musikundervisningen hade dock även en annan — och viktig — drivkraft utöver det estetiska och musikaliska intresset. Det var nämligen bruk, att lärarna och deras disciplar utförde sång vid begravingar och andra högtidligheter och därför uppburo ersättning i kontanter. Sången blev därmed ett icke oväsentligt ekonomiskt intresse för både de underbetalda kollegerna och deras elever. Benedicti gick f. ö. än längre och plägade sommartid jämte sina djäknar musicera på stadens gårdar — tydligtvis med höga överhetens goda minne och gillande.

1820 såg en ny skolordning dagen. Redan långt dessförinnan hade yrkanden framkommit på en undervisning, som mera tog sikte på reala och för det praktiska livet direkt och omedelbart nyttiga ämnen. Detta sökte man nu tillmötesgå genom att utvidga den gamla räkneklassen till en flerårig apologistkola avsedd att meddela allmän medborgerlig bildning. Där skulle sålunda undervisas i svensk skrivning och rättstavning samt upprättande av merkantila handlingar ävensom i matematik, historia, geografi m. m. samt valfritt i franska och tyska; naturvetenskaperna hade ännu icke erhållit uttrycklig plats på schemat. Den gamla trivialskolan blev samtidigt en "lärdomsskola", vilken skulle vara en första förberedelse till högre studier. Latin- och matematikläsningen utvidgades än mera. Hebreiska tillkom som ett ytterligare främmande tungomål. Undervisning i levande språk fanns däremot icke på programmet. Någon genomgripande förändring betydde den nya organisationen knappast, när den 1823 var genomförd i Falun. Läroanstalten hette visserligen nu "högre lärdoms-

skola". Men apologistklassen var alltså blott ettårig och lärarna oförändrat en rektor, en konrektor, tre kolleger, en apologist och en kantor. Först 1841 uppdelades apologistklassen i en högre och en lägre avdelning och tillkom ytterligare en lärare, 1848 ännu en. Apologistskolan blev då äntligen treårig. 1849 föreskrevs, att lärdoms- och apologistskolor, där sådana förekommo på samma ort, borde förenas till ett läroverk. Härmed tillkom påföljande år "Falu elementarläroverk", från 1853 med fem, från 1855 med sex klasser. Övningslärarna blevo tvenne, i det även en gymnastiklärare anställdes — Lings verksamhet hade ganska snart burit frukt inom de högre läroanstalterna. Lärjungeantalet höll sig ännu på 1850-talet vid omkring 145.

1825 års stora uppfostringskommitté, vilken inom sig räknade landets intellektuella elit men knappast dess samlade pedagogiska erfarenhet, föreslog i sitt — f. ö. sedermera skarpt kritiserade — betänkande, att såväl lägre skolor som gymnasier skulle uppdelas på tvenne linjer. På den ena skulle undervisas i klassiska och moderna språk, på den andra ("reallinjen") enbart i moderna. Bägge linjernas schemata upptogo realkunskaper, incl. kemi, i samma omfattning. Förslaget vidareutvecklade i viss mån den princip, som knätsats redan i skolordningen från 1820. Efter nya utredningar och många och långa diskussioner och efter en brytnings-tid i skolfrågorna, som osökt påminner om våra dagars, tillkom äntligen 1856 års skolstadga, ytterligare ändrad och kompletterad 1859. Nyordningen var i själva verket radikal och genomgripande. Gymnasiet, som dittills varit en fristående läroanstalt, förenades med den lägre skolan till ett fullständigt läroverk med sju klasser (av vilka de tre högsta voro tvååriga, d. v. s. delade på en övre och en nedre avdelning). Från tredje klassen var skolan uppdelad i tvenne linjer, en latinlinje eller humanistisk linje — latinstudiet begynte sålunda först med denna klass — och en reallinje. Å bägge linjerna gavs undervisning i naturvetenskapliga ämnen, i kemi dock endast å reallinjen.

Den nya skolstadgan följdes i spåren av nya eller utbyggda läroanstalter. Redan 1848 hade enskilda personer i Dalarna petitionerat hos Kungl. Maj:t om ett gymnasium i Falun. Vid riksdagarna 1853—1854 och 1856—1858 framfördes i regeringspropositioner och motioner av Dala-representanter yrkanden i samma riktning. Sistnämnda riksdag lämnade sitt bifall, varefter

Kungl. Maj:t den 20 mars 1858 förordnade, att i Falun skulle upprättas ett högre (d. v. s. fullständigt) läroverk med en rektor, tre lektorer och åtta adjunkter. Det stora målet var därmed nått, i varje fall på papperet.

Det skulle emellertid visa sig förenat med många och stora svårigheter att bringa beslutet i verkställighet. Kompetenta sökande till de nya tjänsterna voro ej att tillgå, och det dröjde en följd av år, innan alla lektoraten och adjunkturerna kunde besättas. Utrustning för kemiundervisningen saknades; laborationsövningar fingo bedrivas å stadens apotek och under ledning av apotekaren, som välvilligt ställde sig själv och sitt laboratorium till förfogande. Ej heller funnos några samlingar för undervisning i zoologi, botanik och mineralogi. Bibliotek saknades likaledes. Skolans ledning lät sig dock ej avskräcka. En energisk insamlingsaktion igångsattes i orten. De närmast följande åren inströmmade rikliga gåvor av växtsamlingar, kranier, skelett och uppstoppade eller konserverade djur samt ej minst av mineralier — de gamla bergslagerna visste att göra skäl för sig. Även talrika böcker överlämnades. Redan 1868 omfattade biblioteket över 2000 volymer, mestparten dock knappast litteratur, som för lärarna och undervisningen ägde omedelbar aktualitet. Intresserade lärare höllo populärvetenskapliga föreläsningar, som tydligtvis voro synnerligen uppskattade och vilkas ekonomiska behållning donerades till samlingarnas förkovran. — Till den bekymmersamma lokalfrågan vid starten återkomma vi senare.

Vårterminen 1860 lämnade den första kontingenten elever läroverket efter avgångsexamen från sjunde klassens övre avdelning. De voro till antalet sju. Själva studentexamen avlades, som bekant, till och med 1863 vid universiteten.

Reformen år 1849 (apologistskolans sammanslagning med högre lärdomsskolan) betydde för de högre klassernas vidkommande övergång från klassläsning till ämnesläsning — eller "ambulatorisk läsning", som den officiella termen lydde. Medan förut en enda lärare haft samtliga läroämnen i en viss klass, skulle nu en lärare undervisa i vissa ämnen, för vilka han skaffat sig speciell utbildning eller ansågs särskilt lämpad, men ej blott i en utan i flera klasser. Samtidigt infördes i de högre klasserna den s. k. fria flyttningen. Denna innebar, att en elev när som helst under pågående läsår kunde anmäla sig till förhör, som f. ö. var offent-

ligt, på klassens kurs i ett visst ämne och, om han då godkändes, i detta ämne bli flyttad till närmast högre klass eller avdelning. Sedan han avlagt godkända tentamina i alla läroämnena på klassens schema, tillhörde han närmast högre avdelning. För en energisk och receptiv yngling kunde systemet givetvis möjliggöra en, kanske avsevärd, förkortning av studietiden. Å andra sidan medförde detsamma åtskilliga och ofta påtalade nackdelar. Utom att de ständiga förhören måste betyda en stor extra belastning för lärarna, blev undervisningen i det individuella fallet ojämn och ofullständig. Därtill frestades lätt den djärve att våga ett försök och ta sin chans. Lyckades han, hade han passerat en milstolpe måhända utan att dessförinnan ha nått den avsedda fördjupningen i ämnet och mognaden. Slutligen kunde inträffa, att en elev hade fullgjort samtliga förhör och blev uppflyttad i skolans högsta avdelning blott någon dag före de skriftliga avgångsproven och därefter deltog i dessa. Med ett grundligt misslyckande som nästan given följd. Från höstterminen 1867 avskrevs detta system för Falu läroverks vidkommande.

1869 indrogs första klassen vid läroverket, liksom vid rikets övriga jämställda läroanstalter, varvid inträdesfordringarna samtidigt höjdes. Indragningen medförde naturligen en nedgång i skolans elevantal. Medan detta efter den stora omdaningen successivt stigit till 274 (höstterminen 1867), höll det sig under 1870-talet ofta under 200. Samtidigt med indragningen av första klassen ombildades femte klassens tvenne avdelningar till två skilda klasser, den fjärde och den femte. Skolans klassantal förblev sålunda alltså sju, ehuru vägen till studentexamen avkortats med ett år.

Senare genomförda reformer ha undan för undan väsentligen omgestaltat läroverksorganisationen. Linjevalet, och därmed latinstudiets begynnande, har successivt framskjutits och skedde från höstterminen 1905 först vid inträdet i dittillsvarande sjätte klassens nedre avdelning. Sjätte och sjunde klassernas fyra avdelningar (gymnasiet) omdöptes samtidigt till ringarna I—IV. De fem nedre klasserna utgjorde realskolan, vilken avslutades med en ytterligare sjätte klass, ledande till den nytillkomna realskoleexamen. Från höstterminen 1923 erhöles även flickor rätt till inträde i gymnasiet. Den första kvinnliga gymnasisten avlade studentexamen våren 1926. Redan 1880 hade emellertid en kvinn-

lig privatist första gången förekommit bland abiturienterna i Falun och absolverat sin mogenhetsexamen där. Från 1929 är läroverket organiserat med en femårig och en fyraårig realskola samt ett fyraårigt latingymnasium och ett treårigt realgymnasium. Läroverkets samtliga klasser och ringar äro från samma tid öppna för både manliga och kvinnliga elever.

Höstterminen 1896 passerade lärjungeantalet siffran 300. Elva år senare var detsamma drygt hundratalet större. Sedan skulle det dröja ända till hösten 1932, innan elevsiffran ökat med ännu ett hundratal. De följande åren ha visat en vida snabbare stegring. Höstterminen 1950 noterades antalet 809, därav 373 flickor.

Med skolans fortsatta utveckling och vidgade organisation ha lärarbefattningarna kraftigt ökat och många nya tillkommit. Under det att den första staten för det fullständiga läroverket (1858) upptog 3 lektorstjänster och 8 adjunktstjänster, voro höstterminen 1950 lektoraten 9 och adjunkturen 19, vartill kommo 2 ämneslärarinnor och 3 extra ordinarie adjunkter. Vid det nya läroverket infördes även undervisning i teckning. 1858 tillsattes den första teckningsläraren. Långt senare kompletterades schemat med utbildning i manlig och från 1928 även kvinnlig slöjd. F. n. (1950) finnas 7 övningslärare och -lärarinnor.

Frestande vore att efter dessa data och torra siffror dröja vid den långa raden av lärare, som under de gångna tre seklen verkat vid Falu skola och där i många fall fullgjort sitt hela livsverk. Det vore fängslande att ur glömskan framdraga och söka skildra bilden av kraftfulla och skarpt mejslade rektorer, skickliga och drivna pedagoger, originella personligheter, vilkas särpräglade själsliga — och stundom även rent yttre — fysionomier satt sin färg på den samtida stadsbilden, eller lärare, som jämsides med sin gärning till den studerande ungdomens fromma intagit en framskjuten position i kommunens förvaltning. Lika frestande vore att stanna vid den mångtusenhövdade skara "Gamla Falukamrater", som under tidernas lopp med växlande framgång passerat skolan och där fått känna den magistrala färlan, och att följa de f. d. disciplernas vidare öden. Källorna äro för bägge kategorierna, när det gäller äldre tider, merendels knapphändiga och röra mest dem, vilka lyckats mindre väl, för den nya tiden däremot ymnigt flödande. Urvalet — ty annat än ett urval kunde näppeligen ifrågakomma — skulle vara svårt och måste alltid bli

subjektivt. En dylik framställning skulle ock föra långt utom ramen för denna opretentiösa översikt. Därmed må anstå till den utförligare skildring av skolans liv och historia, som bör vara att vänta, när det fullständiga läroverket inom ett fåtal år går att fira sitt första sekeljubileum. Måhända vore det f. ö. en uppgift värdig vår sammanslutning att till detta högre markabla tillfälle åstadkomma en, om än blott kortfattad *Matricula Scholæ Fahlensis* nående så pass långt tillbaka i tiden, som bevarade kataloger och längder göra möjligt. Andra läroanstalter ha lyckats därmed. Vi ha ingen anledning visa oss sämre.

Jämsides med läroverkets fortgående utveckling alltsedan 1858 ha även dess olika institutioner och samlingar utbyggts och förkovrats. Från ett absolut intet ha, som redan anförts, tillskapats institutioner för kemi, fysik, biologi och geografi med numera omfattande utrustning av apparatur, preparat, kartor och annan undervisningsmateriel. Läroverkets egna och där deponerade mineralogiska och geologiska samlingar torde vara de största utanför högskolorna och Riksmuseet. Biblioteket, som nu omfattar omkring 22.000 volymer, har genom ökade anslag kunnat bättre lämpas för sitt egentliga ändamål. Dess aktuella delar — väsentligen lexika och uppslagsverk samt pedagogisk litteratur — bilda lärarnas referensbibliotek och står öppet för dem i deras dagliga verksamhet. 1905 tillkom genom donation ett lärjungebibliotek, från början avsett att innehålla lämplig nöjesläsning. I samband med läroverkets senaste stora omorganisation har detta bibliotek avsevärt tillvuxit och ombildats till ett lärjungarnas referensbibliotek för deras s. k. enskilda arbeten.

1600-talets trivialskola började dagen redan kl. 5 f. m., varpå undervisningen med tre avbrott på 1—2 timmar fortgick till samma tid på eftermiddagen. Onekligen var detta en kraftigt tilltagen arbetsdag även för de litet äldre eleverna. Någon fruktan för överanstängning av disciplerna synas likväl höga vederbörande, som i huvudsak bibehållit detta arbetsschema från ännu tidigare skolordningar, icke ha hyst. Julferierna voro något längre men sommarferierna kortare än nu. Sockengången drog emellertid åtskillig tid och innebar säkerligen välbehövliga avbrott i det utdragna läxplugget och -förhörandet. Enligt skolordningen 1820 tog dagen sin begynnelse kl. 6 f. m., i varje fall under den ljusa årstiden. Och ännu 1860 började läroverkets morgonbön kl. 6.30 f. m., varefter

den egentliga undervisningen fortgick till kl. 1 eller 2 e. m. Eftermiddagstimmarna (kl. 3—5) upptogs av gymnastik, sång eller teckning. Först med höstterminen 1877 framflyttades morgonbönen till kl. 7.45 f. m. och övergick man till en indelning av skoldagen, som väsentligen överensstämmer med den alltså tillämpade.

Falu stads dombok för åren 1644—1647 nämner flerstädes om pågående byggnadsarbeten å "Nye schole stugu bygningen". Huruvida detta hus varit identiskt med den byggnad för trivialskolan, som finnes utmärkt å en stadskarta uppgjord 1761 med anledning av de bågige stora eldsvådor, vilka samma år drabbat staden, framgår icke med säkerhet av de källor jag haft tillgängliga, men förefaller sannolikt. Möjligen har detsamma varit en föregångare till stadskartans byggnad och beläget på samma tomt. Skolhuset, som undgick branden, säges emellertid 1768 vara bofälligt och torde alltså ha haft ganska hög ålder. Enligt en här återgiven laving från 1777 låg skolbyggnaden på Kristine kyrkas tomt i hörnet av Trotzgatan och Kristinegatan — eller Östra Långgatan och Kyrkogränden, som de tidigare benämndes — med långsidan mot Trotzgatan. Huset bestod av en knuttimrad envåningsbyggnad på hög stenfot samt med säteritak och klocktorn mitt på taket.

Ända från 1600-talets mitt hade det ålegat staden, d. v. s. i realiteten dess församlingar, att hålla skolans rektor med bostad eller betala honom hushyra. 1749 eller 1750 inköpte kyrkorådet i Kristine församling en gård på Kristinegatans norra sida, sträckande sig mellan Trotzgatan och Åsgatan. Den långsmala tomtens västra del, där nu Göteborgsbankens byggnad är belägen, blev rektorsgård — någon annan av skolans lärare än rektorn har f. ö. aldrig haft egen ämbetsbostad — dess östra, d. v. s. platsen för nuvarande riksbankshuset, kaplansboställe. Bägge dessa gårdar brunno ned vid eldsvådan 1761 och återuppfördes sedan ej. En kunglig resolution från början av år 1769 ålade uttryckligen stadens församlingar att även bygga och underhålla lokal för trivialskolan. Kort därefter diskuterades ett förslag att på de avbrända tomterna uppföra en stenbyggnad inrymmande såväl skolkaler som rektorsbostad. Ehuru ritning redan förelåg, blev därav dock intet. I stället inköptes 1778 granngården efter Åsgatan till rektors- och kaplansboställe. 1780 undergick skolhuset en omfat-

tande och säkerligen välbehövlig reparation. Enligt Steffenburgs förut anförda minnesanteckningar var detsamma emellertid mot slutet av 1810-talet återigen förfallet, "ett ruttet träruckel med sönderspruckna qvarlefvor af rappning". Byggnaden omfattade då fem klassrum med ingångar från en längs huset gående korridor. Klassrummen stodo i direkt förbindelse med varandra genom stora luckor eller dubbeldörrar i tvärväggarna. Dessa dörrar öppnades vid de dagliga bönestunderna och när rektor önskade lämna skolan något meddelande ävensom då någon discipel skulle undergå "stut för öppna luckor", yttersta graden av skolstraff, som kunde ifrågakomma.

Kort därefter var dock den gamla skolans saga all. 1819 beslöt stadens församlingar att bygga ett nytt skolhus. Det blev en träbyggnad, som förlades till gamla rektorsgårdens tomt, sålunda där Göteborgsbanken nu ligger, och uppfördes 1821—1823. Bygget, vilket drog en totalkostnad av 4.000 riksdaler banko, bekostades till hälften av församlingarna, till hälften med skolans egna medel. Arkitekt var sannolikt bergmästaren Claes Wallman. Något årtionde senare tillkom å samma tomt en folkskolebyggnad, den s. k. Lankasterskolan, åren 1853—1854 även ett gymnastikhus. Detta senare låg i fonden emot Åsgatan; skolbyggnaderna utgjorde flyglar till gymnastikhuset. Lärdomsskolans hus var den södra av flyglarna och upptog området utefter Kristinegatan fram till hörnet av Stora Torget.

Skolans ombildning till fullständigt läroverk 1858 betydde helt naturligt ett väsentligt ökat lokalbehov. Lärdomsskolans byggnad innehöll utom bönsal fem klassrum men därutöver ej ens ett kapprum. Klassrummen voro samtliga små och avsedda för 10—13 elever men måste nu bereda plats för klasser om ända till 35 lärjungar. Bönsalen var även liten och kunde ej rymma den samlade skolan. 1859 inköptes Lankasterskolan, och detta ehuru huset redan var utdömt såsom folkskolelokal. Därmed erhöles två större och ett mindre klassrum. Byggnaden, som var uppförd av plank med mellanliggande sågspånsfyllnad, kunde emellertid den kallare årstiden trots en ganska dyrbar reparation ej uppeldas till nödig innetemperatur. Lika dåliga voro uppvärmningsförhållandena i det nästan nya gymnastikhuset. — Planer på ytterligare utvidgning av skollokalerna voro omedelbart aktuella. Läroverkets ledning tänkte sig i första hand uppförande av ännu en eller två träbygg-

nader, ett projekt, som likväl förkastades av Västerås domkapitel, vilket förvaltade stiftets byggnadskassa, d. v. s. de närmast disponibla penningmedlen. Då uppgjordes ritning till en byggnad av sten, kostnadsberäknad till 88.000 riksdaler. Domkapitlet ställde sig dock alltjämt avvisande, nu under påpekande, att lokalbehovet lösts provisoriskt genom förvärvet av Lankasterskolan.

De otillfredsställande hygieniska förhållandena, incl. trångboddheten, i de samtida skollokalerna inneburo givetvis sanitär våda för läroverkets elever. Det visade sig ock, när våren 1861 en difteriepidemi utbröt i orten, att skolans lärjungar drabbades särskilt hårt, medan sjukdomen bland stadens andra inbyggare hade endast måttlig spridning. Ungefär tredjedelen av de studerande insjuknade. Tre av dem avled i sjukdomen, och undervisningen måste slutligen inställas för en tid. När lokalfrågan kort därefter upptogs till ytterligare utredning av en inom orten tillsatt kommitté, anfördes såsom ett av de angelägna skälen till ärendets snara lösning den inträffade epidemien och dess framfart inom skolan. Denna utredning stannade dock ej vid det redan föreliggande byggnadsförslaget utan påyrkade ett vida mer omfattande, vilket även slutligen kom till utförande, sedan den ekonomiska detaljen efter många ansträngningar kunnat ordnas.

Falu stad inköpte och ställde till förfogande ett då ännu obebyggt, nära 2 hektar stort område invid Kristinegatan och omedelbart öster om Trotzgatan. Här uppfördes åren 1863—1866 dels ett massivt stenhus i två våningar, vilket alltjämt bildar stommen i läroverksanläggningen, dels — efter Kristinegatan — en gymnastikbyggnad. Totalkostnaden uppgick till 196.000 riksdaler. Därav hade redan vid den tid, då förslaget om en mindre stenbyggnad ännu var aktuellt, riksdagen beviljat 44.000 riksdaler. Stiftets byggnadskassa hade efter långa underhandlingar slutligen tillsläppt lika mycket. Landstinget hade anslagit 10.000 riksdaler, stadens utskänkningsbolag 47.000 riksdaler (mot att Falu folkskola, som tidigare garanterats ett visst belopp från bolaget, i stället fick övertaga de gamla skollokalerna jämte gymnastikhuset*) och Falu stads sparbank 5.000 riksdaler. Läroverkets egna

* Gymnastikhuset skänktes senare till Dalarnas Fornminnesförening, flyttades på 1890-talet till nuvarande Kristinegatan 8 och var museilokal till 1926. Numera tillhör den f. d. gymnastikbyggnaden Evangeliska fosterlandsstiftelsen. — Om själva skolhusets vidare öden se nedan sid. 37.

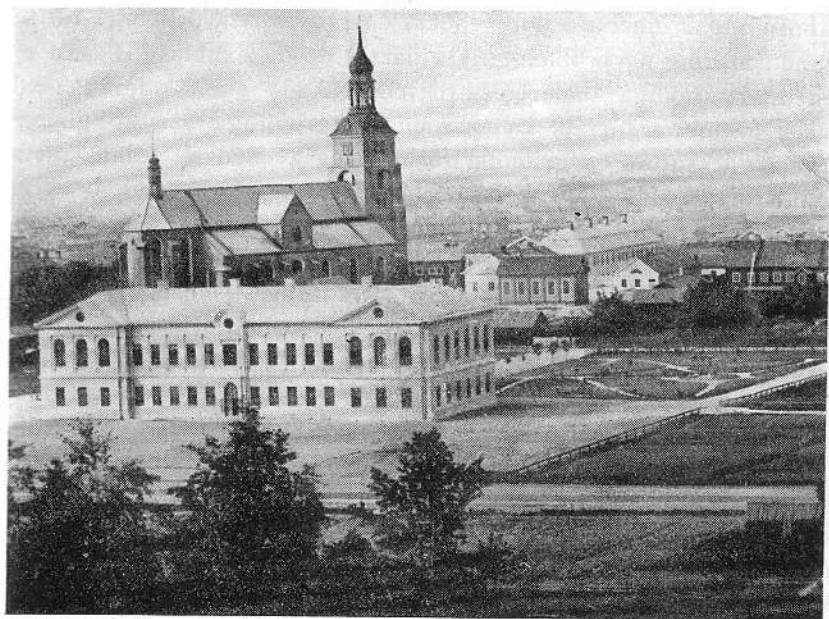
kassor bidrogo med en mindre summa. Återstoden utfylldes av Falu stad. Staden åtog sig därmed en tunga, som den följande utvecklingen helt överflyttat på dess axlar. Från att tidigare ha åvilat i första hand de kyrkliga församlingarna gled läroverkets lokalfråga över till att bli en stadens angelägenhet.

Det nya skolhuset innehöll på nedre botten utom den höga och rymliga vestibulen, vilken med sina kolonner alltjämt är bevarad i tämligen oförändrat skick, institutionen för fysik samt ett antal klassrum. Övre våningen omfattade utom ytterligare några klassrum bibliotek, naturhistorisk lärosal med museum och den stora, läktarförsedda bönsalen (aulan). Lokalerna uppvärmdes med kakelugnar förstärkta med kaloriferer, ett slags varmluftberedare. För luftväxlingen fanns ett system av ventilationskanaler i ytterväggarna. Belysningen var överallt fotogenlampor.

Den 30 augusti 1866 skedde den högtidliga invigningen av den nya byggnaden. Medan "stadens och ortens damer" väntade i aulan, samlades lärarkår och lärjungar jämte "en stor mängd af den offentliga undervisningens gynnare och vänner" — citat ur årsredogörelsen — vid den gamla skolan för att i procession tåga upp till den nya. När processionen inträdde i bönsalen, stämde läroverkets sångkör upp Häffners "Låt Dina portar upp". Invigningstalet hölls av skolans inspektor teol. och fil. d:r Samuel Lorentz Ljungdal, varpå följde en till högtidligheten författad hymn. Rektor var då från maj 1865 Carl Jonas Dahlbäck, vilken sedan under nära 35 år skulle med fast och kraftig hand leda läroverkets öden.

Till invigningen hade den för skolans och stadens fromma städse nitälskande handlanden C. E. Ericsson donerat ett orgelverk, som uppställts i aulan. 1880 utbytte samma donator detta mot ett större verk, vilket f. ö. 1938 kunde ombyggas och ytterligare utvidgas genom en gåva av Stora Kopparbergs Bergslags AB. 1881 överlämnade handlanden Ericsson nödiga medel till anskaffande av ett "byggnadsur", skolklockan, som alltjämt pryder huvudbyggnadens fasad.

Det skulle emellertid snart visa sig, att det nya läroverkshuset icke genomgående uppförts med nödig omsikt och noggrannhet. Redan 1869 anmärktes, att taket av skiffer läckte, så att röta uppstått i övre våningens innertak. Då felaktigheterna icke kunde avhjälpas med mindre reparationer, måste år 1883 hela yttertaket

Läroverket omkring år 1870

omläggas och skiffern utbytas mot galvaniserad plåt. Kalorifererna rökte in och blevo efter något år utrangerade — man hade f. ö. redan på utredningsstadiet föreslagit centraluppvärmning med varmvatten eller varmluft, dock utan att vinna gehör. Ventilationssystemet fungerade överhuvudtaget aldrig; vädringen måste under många decennier ske genom fönstren. Sommaren 1896 utbyttes fotogenlamporna med elektrisk belysning.

Våren 1868 anlades på skoltomtens västra hälft under ledning av lektoren G. E. Ahlm en botanisk trädgård, som redan 1873 kunde uppvisa omkring 350 olika träd, buskar och örter men vilken i det följande tyvärr nästan helt raserats. 1881 erhöll läroverket genom donation av några intresserade den rymliga lekplanen söder om Kristinegatan.

Antalet klassrum i det nya läroverkshuset var redan från början väl blygsamt tilltaget. Särskild teckningssal saknades, likaså laboratorielokaler. Visserligen tillskapades sedermera genom avbalkning av korridorer och delning av vissa salar åtskilliga nya utrymmen. Därmed begyntes f.ö. redan 1869 och 1870. Dessa

anordningar inneburo dock endast en provisorisk och föga tilltalande lösning av problemet. Då därtill de disponibla anslagen ej medgävo nödiga underhållsarbeten, råkade skollokalerna med åren alltmer i förfall. Byggnadens ursprungliga bristfälligheter gjorde dessutom en grundlig förbättring av nöden. Sedan länets landsting, utskäkningsbolaget och Falu stads sparbank beviljat vissa anslag för ändamålet och staden åtagit sig att ansvara för lejonparten av kostnaderna, utfördes åren 1905—1906 en genomgripande ombyggnad och reparation av läroverkshuset.

Byggnaden höjdes med en tredje våning, till vilken bönsalen flyttades. Institutionslokalerna utvidgades. Nya klassrum tillkommo. Centraluppvärmning med varmvatten installerades liksom ventilation genom varm luft. Läroverkshusets såväl yttre som inre genomgick en grundlig renovering. "Det ena bland byggnadsverk utgör ett mönster, det andra har ordspråk i stället för fönster", skaldade Huppa Hemström i Lördags-Nisse, när allt var klart — flickskolan Valhalla hade några år tidigare fått sitt nybygge, där fasadens blindfönster som bekant smyckats med för ungdomen lämpade visdomsord. Läroverksbyggets ledare var sedermera rektorn Ernst Sundberg, vilken därmed gav ett ytterligare belägg för sin även i andra sammanhang visade praktiska begåvning, initiativkraft och förmåga att bemästra mötande svårigheter.

Främst skolans omorganisation till samläroverk men även gymnastikhusets alltmera bristfälliga beskaffenhet och behovet av nya eller utökade lokaler för åtskilliga andra ändamål gjorde med tiden även byggnadsfrågan trängande på nytt. Efter omfattande utredningar och sedan staden nu ensam åtagit sig det ekonomiska ansvaret, verkställdes 1934—1935 det vidlyftiga byggnadsföretag, vilket gav Falu läroverk dess nuvarande omfattning och utseende. Den gamla gymnastiklokalen nedrevs och ersattes med en helt ny byggnad med modern utrustning och innehållande gymnastiksalar för såväl gossar som flickor. De naturvetenskapliga institutionerna samlades till ett särskilt institutionshus, dit även bl. a. slöjdlokaler förlades. Genom omdispositioner i den gamla läroverksbyggnaden erhöles utrymmen för geografisk institution och för referensbibliotek. Företagets ledande krafter voro lokalstyrelsens samtida ordförande direktör Gösta Frisell och dåvarande rektor Anders Vikar.

Elevkårens kraftiga ansvällning har de senaste åren ånyo gjort lokalfrågan aktuell. I de yttersta av dessa dagar har Falu stad inköpt den s. k. Arbetarföreningen vid Svärdsjögatan att nyttjas som ytterligare lokaler för läroverkets behov — väl blott som ett provisorium, må man hoppas. Stommen i detta byggnadskomplex utgöres f. ö. av lärdomsskolans hus från 1823, vilket omkring 1880 flyttades hit och ombyggdes till samlingslokal (folkskolans därvaro blev alltså ej långvarig). Nu återbördas det till faderstjället och blir skola än en gång. Allt går igen, sa' Strindberg.

I september 1917 restes framför läroverkets huvudingång en porträttbyst av trivialskolans forne lärjunge, skalden och ärkebiskopen Johan Olof Wallin. Medel till bysten, som är ett verk av Teodor Lundberg, hade insamlats bland gamla elever.

Den nu mer än 300 år gamla läroanstalten har under tidernas lopp begåvats med ett betydande antal, till en del ganska stora donationsfonder. 6 av dessa fonder härstamma från 1700-talet, 23 från 1800-talet och ett tjugutal från innevarande sekel. Äldst är bergsmansänkan Brita Thomædotters gåva (1735) av en fastighet i Aspeboda socken, vars avkastning skall användas "förnämeligast til Böckers inkiöpande för Scholæ barnen". Därefter följa konststatsinspektoren Eric Sohlbergs donation (1739) av en fjärdepart i Stora Kopparbergs gruva "Scholan i gemen til gagn och nytto" samt "Drottning Ulricæ Eleonoræ Pension" och "Stora Kopparbergslagets Pension" (1734 och 1750), likaledes fjärdepart i gruvan, "til böckers inköpande". Tyvärr ha dessa fjärdeparter sedermera kommit att avyttras vid en tidpunkt, då deras kapitalvärde ingalunda befann sig på toppunkten. Den första egentliga stipendiedonationen, kronobefallningsmannen Fernströms, tillkom 1750. Enbart ett uppräknande av de efterföljande donationerna skulle föra alltför långt och faller utom ramen för denna översiktliga framställning.

Inom läroverket arbeta, som känt är, ett flertal lärjungeföreningar. Äldst och störst bland dessa är Dala Gymnasistförening, som 1948 passerade sitt åttionde verksamhetsår. Gymnasieföreningen vill i första hand vara en litterär sammanslutning men står även traditionellt som arrangör för gymnasistbaler och andra tillställningar till ungdomens förströelse och nöje. Föreningen har sin egen tidning. Tidigare utgavs denna under mera blygsam-

ma former; i senare tid har den emellertid pläгат utkomma av trycket, ibland t. o. m. med flera nummer varje år. Dala Gymnasistförenings ganska omfattande boksamling, väsentligen skönlitteratur, antecknades redan 1880 av rektor som en särskild tillgång för läroverket, då skolans bibliotek därmed besparades skyldigheten att hålla denna litteratur. Den porträttbyst av skalden Erik Axel Karlfeldt (skulptör: Arvid Backlund), som är uppställd i trappuppgången till skolans aula, är en gåva av gymnasistföreningen. 1946 överlämnade föreningen till läroverket en egen stipendiefond åstadkommen genom avsättning av kassabehållningar under ett tiotal år. Från sin reservfond — den äger t. o. m. en sådan av ej alldeles föraktlig storlek — utdelar föreningen själv genom omröstning bland medlemmarna årligen ett premium till en ledamot, "vilken gjort sig väl känd och aktad inom kamratkretsen och med nit och intresse deltagit i föreningsarbetet", som det heter i statuterna.

Källor och litteratur

Trivialskolans och läroverkets kataloger.

Läroverkets årsredogörelser.

Eric Hammarström, Äldre och nyare märkvärdigheter wid St. Kopparberget (1789—92).

Hans Järta, Underdånig berättelse om Stora Kopparbergs län (1823).

M. Dalsjö, Öfversigt af den svenska skollagstiftningens historia i vårt århundrade (Pedagogisk tidskrift 1871).

Carl Steffenburg, Minnen från skolan och gymnasium (1876).

Dalarna i ord och bild (1904).

Camenæ arosienses (1923).

Georg Brandell, Svenska undervisningsväsendets och uppfostrans historia (1931).

Ernst Lyberg, Falu stad och borgare före 1641 (1940).

Utredning med förslag angående de ecklesiastika boställena i Falun (1940).

Sveriges kyrkor. Dalarne II: 1. Falun (1941).

Karl-Gustaf Hildebrand, Falu stads historia 1641—1687 (1946).

Svante Svärdröm, Falun — den gamla kopparstaden (1947).

Från föräldraföreningen

Residensstaden Falun är förvisso en föreningslivets stad, men när i april 1950 en för läroverket och flickskolan gemensam föräldraförening bildades, omfattades det nya tillskottet till föreningsfloran med mycket stort intresse, vilket alltsedan vidmakt hållits. Föreningens uppgift är att — som det heter i stadgarna — verka för ett förtroendefullt samarbete mellan hem och skola och att genom upplysning och rådgivning i skolfrågor eller på annat sätt främja ungdomens undervisning och fostran.

Styrelsen består av fjorton ledamöter, varav f. n. fem äro lärare och nio föräldrar. Föreningen är ansluten till Målsmännens Riksförbund.

Den upplysnings- och rådgivningsverksamhet varom stadgarna talar har hittills bestått av föredrag och diskussioner om skolkuratorsinstitutionen, om ungdomens hälsovanor, yrkesvägledning och den moderna skolans aktuella problem. Men föreningen har även satt sig några rent konkreta mål före, och det som den f. n. är i färd med att söka realisera är anskaffande av en sportstuga, friluftsgård eller vad man vill kalla det, som kan bli en repliunkt under idrottsdagar, vårvinterlovet o. d. En "stugfogde" skulle ha närmaste överinsynen över anläggningen. Önskemålen för en dylik är ju, att den har ett hälsosamt och vackert läge inom rimligt avstånd från skolstaden, så pass långt bort att det kan bli en verklig omväxling att komma dit men inte så långt att förflyttningen dit medför för höga kostnader och för stor tidsutdräkt. Där skall vara bra orienterings- och skidterräng och den skall ligga på lagom avstånd från någon bra granne som kan hålla ett öga på den. Och så skall den vara trevlig inomhus.

Många projekt har dykt upp och under den gångna vintern undersökts. Men har de varit bra, t. o. m. mycket bra ur som-

liga synpunkter, ha de varit otillfredsställande ur andra. Så uppenbarade sig i början av året fastighetsnämnden i Stora Kopparbergs kommun och erbjöd Tomsarvet, 11 km norr om Falun. Det visade sig ha ett vidunderligt vackert läge, på en sydslutning norr om Varpan, varifrån man ser miltals över sjöarna söderut, vid klart väder kan man se Bispbergs klack avteckna sig längst bort. Området utgöres av 1½ tld öppen jord, bebyggt med en äldre stuga om ett rum och kök, tillsammans 45 kvm, och inredbar vind. Dessutom uthusbyggnader. Det ligger just så fritt och ostört och dock ej långt till granne, med så goda terrängförhållanden och efter istandsättning med så goda förläggningssjögatan möjligheter man kan önska. Det hela beräknas, inklusive inredning och istandsättande, draga en kostnad av 10.000 kr. Där kan Faluungdomen komma ut på grönbete, dit kan också inbjudas gästande skolklasser från de planerade vänortsläroverken i Blackeberg, Bromma och Vordingborg, som i sin tur inbjuder Faluiterne till som man hoppas ömsesidigt utbyte.

Nu vill föräldraföreningen vädja till envar Gammal Falukamrat, som har sin gamla skola — efter all — i tacksam hågkomst eller som unnar en nyare tids studiosi få det bättre i en del avseenden än vad den gamle själv hade det, att efter råd och lägenhet skänka något större eller mindre belopp till denna Faluläroverkens friluftsgård. Beloppen komma att sammanföras till en särskild "Gamla Falukamraters donation", som alltså särskilt redo-

KRANTZ' blomsterhandel

Svärdsgöatan 22—24, invid Lasarettet, **FALUN**

telefon 422, postgiro 89450

blommor • kransar • buketter

Medlem av Blomsterförmedlingen

visas bland insamlade medel. Och de större donatorerna — de som skänka 100 kr. eller mer — få sina namn hugfästade genom inristning eller textning på lämpligt ställe vid gården.

Föräldraföreningen, Falun, har postgironummer 46 47 67. Skriv Friluftsgården och Gammal Falukamrat på talongen. Gården blir ett lämpligt utflyktsmål nästa gång den gamle Falukamraten besöker sina skolmødors och -fröjders stad. Från Bergsgården går en bilväg om c:a 3 km dit.

Varen hälsade!

CARL NISSER

Äldre årgångar

av denna publikation — 1930 och äldre — lider föreningsarkivet brist på. Den, som har något exemplar att avvara, gör föreningen en stor tjänst genom att donera det under adress Fredenholm, Fleminggatan 26, Stockholm K.

Gamla Falukamrater!

Vid besök i den gamla skolstaden
glöm ej restaurant HOLMEN
som med sina två matsalar av olika
karaktär, sin hemtrevliga festvåning,
sina vackra konstverk av falukonstnärer
och sin goda mat till hyggliga priser blivit
restauranten för alla

EERGSLAGENS ALLMÄNNA RESTAURANGAKTIEBOLAG

I

ETT MINNE FRÅN RÄTTVIK

Bakgrunden till den episod, jag vill berätta, är invigningen av Vasamonumentet i Rättvik Oscarsdagen den 1 december 1893. Under gamle kung Oscars tid var den dagen en "stor" dag med baler, festligheter och ett och annat glas punsch utöver det vanliga, och för Dalarnes vidkommande var dagen "större" än eljest just 1893. Då skulle nämligen Vasamonumentet vid Rättviks kyrka invigas under högtidliga former. Som representanter för det uppväxande Sverige skulle de tre högsta klasserna ur läroverket närvara och sålunda kom det sig, att även jag kom med det extra tåg, som utgick från Falun med "spetsarne" i samhället. Det var en strålande vinterdag med cirka 20 graders kyla, hög luft, klarblå himmel, skinande vit snö. Vid tågets ankomst till den på en åker i kyrkans närhet extra uppskottade plattformen mötte en syn så grann, att man numera väl aldrig torde kunna få se något liknande. Det var den talrikt församlade allmogen i de färggranna sockendräkterna från Siljans olika trakter, som gav liv och färg åt tavlan. Som vi alla vet, användes då för tiden sockendräkterna i långt större omfång än nu för tiden. Kullornas lammskinnsbrämade vita pälsjackor och de brokiga förklädena, masarnas långa vita pälsar, de talrika uniformerna, av vilka länsjägmästare Fellenius' gröna med guldinslag väckte stort uppseende, de blå-gula flaggorna och den i solen gnistrande nyfallna snön, allt var så underbart vackert att beskåda, att ögat tårades. Det måtte ha varit en motsvarighet till vad den danske målaren Wilhelm Marstrand såg på 1850—1860-talet vid kyrkbåtarnes ankomst, och som han fann så intagande och överväldigande, att han inspirerades att måla sin stora, kända duk med detta rörliga och brokiga motiv.

På grund av den stränga kylan var ceremonien vid själva monumentet mycket kort, och högtidens höjdpunkt var förlagd till

kyrkan med tal av lektor Billengren. I kyrkan var en viss bänk reserverad för min klass och snart var varje plats i bänken upptagen. Men då klev helt sonika en stor Rättviksmas in i bänken och satte sig i knäna på Albrekt S., som hade sin plats vid sidan av mig. Han försökte på alla möjliga sätt att genom puffar och knuffningar att förmå mannen att stiga upp, men förgäves. Denne blev lugnt sittande i Albrekts knä. Men Albrekt fann sig, han tog ur kraguppslaget en knappnål, förde den helt sakta utefter skinnbrallorna och stack slutligen till med det resultat, att massen vände sig till Albrekt och på sin dialekt frågade "är det di kyrkja eller mi?" Härpå måste nu Albrekt lämna platsen i bänken och förblev stående i gången under högtidligheten i kyrkan.

Efter festens slut i kyrkan var middag anordnad på Karlsviks gästgivaregård för resenärerna och särskilt inbjudna. Det fanns vid den tiden varken något Turisthotell, Persborg eller Siljansborg eller annan liknande lokal. På Karlsvik var middagsbordet för oss skolpojkar dukat i annexet, en särskild byggnad på gården, skild från den lokal, där "spetsarne" fick äta. Utanför det stora rummet, i vilket middagsbordet var dukat, fanns en glasveranda, vars fönster var helt isbelagda. På denna veranda hände nu det, som närmast givit mig anledning att notera ned detta minne från Vasamonumentets invigning.

Bland mina klasskamrater fanns en pigg, intelligent och trevlig kamrat med en viss benägenhet att aldrig sätta några hämningar för sina begär. Under pseudonym av Peter Frisk — namnet känt från historietimmarne om Karl XII — hade han låtit sända brännvin till Rättvik att förtäras till festmåltiden, och på glasverandan var nu ett stort brännvinsbord dukat. Temperaturen på verandan var i det närmaste vid fryspunkten, glaset var väl kylt, snapsen låg på is. Det var ett stort ögonblick, då snapsen hölls i glaset och sedan sveptes ned för struparna. Men då, just i detta ögonblick, slog bomben ned, i det att någon ropade "rektorn och landshövdingen kommer". Det var ett fruktansvärt rop, alla rusade in i matsalen och försökte inta sina platser, vilket lyckades endast delvis, och det måste ha varit en rätt stor villervalla, som mötte de höga herrarna vid deras inträde i salen. Vad som sedan skedde har jag ej något klart minne av, förr än upp-

brottet skulle ske. När vi skulle gå ned till stationen, var vår vän Peter Frisk till den grad överförfriskad, att han måste ha hjälp att hålla balansen. Under tågresan hem till Falun var det allt annat än lugnt och fridfullt i vagnen, och det är fullkomligt otänkbart, att ej lärarne och andra personer måste ha hört skränet eller ha märkt det eländiga tillstånd, i vilket en del av pojkarne befann sig. Vi var därför beredda på, att det skulle bli obehagliga följder efteråt, men märkvärdigt nog, vi hörde aldrig ett ord mera om saken. Episoden gav ej ens vid terminsavslutningen något spår efter sig i form av nedsatt sedebetyg eller liknande. Jag har mången gång undrat över, hur nutidens lärare skulle reagera i ett liknande fall.

II

EN EXAMENSEPISOD

Det var vid årsexamen en vårtermin, förmodligen 1893. Landshövding Curry Treffenberg, som alltid för oss pojkar framstod som en mäktig sträng och vred herre, som kunde slå näven i pulpeten, så att hela skolan darrade i sina grundvalar, höll avslutningstalet. Nu hade det under jullovet inträffat, att hans äldste son Karl, som var ordningsman i 7:2-an och som det ålåg att läsa morgonbönen, en dag hade åkt skridsko på isbanan på Tisken och slängt av sig rocken, som han hängde in i den kalla paviljongen. När han sedan tog den på sig igen, förkylde han sig och fick lunginflammation och dog under jullovet. Detta gjorde ett djupt intryck på landshövdingen och hans maka och för att stadfästa minnet av den bortgångne donerade de båda till läroverket ett belopp av, som jag vill minnas, kr. 3.000:—, varav avkastningen årligen skulle som stipendium tillfalla den lärjunge, som förrättade morgonbönen i skolan, "så länge som religionen undervisades i skolan". Denna förutsättning gjorde på oss pojkar ett djupt intryck, ty då för tiden kunde vi ej förstå innebörden i en

sådan föreskrift i donationen. Men nu kan jag bättre förstå den. Landshövdingen förutsåg tydligen, varthän det redan då började luta.

III

EN VATTENHISTORIA...

Pojkar är pojkar och vi var säkerligen ej annorlunda än nutidens rackarpojkar.

I skolan fanns på min tid ej någon vattenledning men däremot en kopparkruka med dricksvatten på vedlåren i korridoren. Naturligtvis var det vaktmästarens åliggande att tillse, att krukkan fylldes. Men då vi hade någon svår eller i vårt tycke tråkig lektion för magister Peter K-d var det ofta ett sätt att kunna maska från större delen av lektionen genom att utverka hans tillstånd att hämta dricksvattnet. Det var en tung kruka att bära och vägen var ej den kortaste, ty vattnet måste hämtas ovanför Valhalla, och sålunda måste det vara två bärare. Vi kunde på detta "lagliga" sätt vara borta från en stor del av lektionen, vilket var huvudsaken för oss. Jag minns, att vi ofta mötte rektorn under vägs och att han alltid frågade oss, vilken lärare hade givit sitt tillstånd till vattenhämtningen. Då det alltid var en och samma lärare, förmodar jag, att rektorn nog kom underfund med det verkliga förhållandet, men vi hörde dock aldrig något om saken.

IV

...OCH EN LJUSHISTORIA

O, I sena tiders människobarn, kunnen i sätta Eder in i de förhållanden, som rådde i Falun under min barndomstid före infö-

randet av det elektriska ljuset? För visso icke! Då kan det måhända intressera Eder att få veta litet om saken.

Jag har ett livligt minne av fotogengubben, som varje dag under den mörka årstiden kom en gång morgon och afton för att sköta sitt arbete. Jag såg honom ofta i den skvallerspegel, som mina föräldrar hade på Åsgatan. Utanför bostaden hängde på huset en järnarm med lykta och fotogenlampa. Mot den järnarmen skulle gubben resa sin stegen, öppna lyktans dörr, ta ut lampen och putsa den. Men detta var ett tidsödande arbete. Lampglaset skulle avlyftas och göras rent med en borste, fotogenbehållarnes skruvlock skulle avlägsnas och fotogenen fyllas på, varpå locket åter skulle skruvas fast. Veken skulle putsas och lampglaset åter sättas på. Först då var det hela över för denna gång, så att gubben kunde raskt glida ned för stegen och gå vidare till nästa lykta för att där utföra samma arbete på nytt och det gata för gata.

Och litet längre fram på dagen, då mörkret började falla, kom gubben tillbaka, men denna gång för att tända lamporna. Även detta var en stor procedur, ty lyktan måste åter öppnas, glaset avlyftas och lampan tändas, glaset åter påsättas och lyktan stängas. Det var en massa detaljer, som alla måste utföras för hand i stället för att man numera upplyser en hel stad endast genom att vrida på en knapp. Jag har ofta undrat över hur många lampor på detta sätt måste ansas varje dag. Det måtte ha varit ett stort antal, ty därom vittnade gubbens dräkt, som var indränkt av fotogen, så att det luktade på långt håll, och var skinande som siden.

I skolan var det ungefär likadant för vaktmästare Karlsson och hans medhjälpare Tysk. I varje klassrum hängde från taket ned fyra lampor i en enkel metallkedja, och varje lampa hade en vitlackerad enkel skärm för att sprida ljuset. Lamporna satt en och en i rummets hörn, och för att komma åt dem, måste vaktmästaren använda den väl 3 meter höga stegen, som sålunda fick släpas från rum till rum, från lampa till lampa.

I stora salen fanns det tre stora kronor med en del armar, av vilka var och en bar upp en fotogenlampa. Om jag minnes rätt, var det i den stora kronans mitt i taket kanske 15 lampor, medan de båda mindre kronorna vid salens sidor hade endast 8 à 10 lampor. En av dessa var så placerade, att den sträckte sig ut över

orgeln. En eftermiddag, då jag satt och övade mig på denna, kom vaktmästare Karlsson som vanligt för att tända lamporna. Han reste upp den höga stegen och från toppen av denna svängde han sedan kronan så, att han kunde komma åt lampa efter lampa utan att behöva flytta på stegen. Det hade han gjort i många år, utan att något skulle hända, men nu skedde någonting helt oväntat. Kedjan, i vilken kronan var upphängd, hade under årens lopp tydligen blivit till den grad utnött, att den nu ej längre kunde hålla tyngden, och så föll den stora kronan ned i golvet med ett väldigt brak, i fallet träffande orgeln och sättande ett fult märke i denna. De många fotogenbehållarne gick naturligtvis sönder och fotogenet spreds ut över golvet. Det var en tur i oturen, att de redan tända lamporna släcktes av luftdraget, ty i annat fall hade det kunnat uppstå en eldsvåda av mer eller mindre omfång. Nu inskränktes det hela till en skräck för vaktmästaren och mig själv, en törn på orgeln och salens stängning för flera dagar, tills fotogenlukten hann försvinna.

Gösta F. Lindströms
affärsbyrå
SÖDERLUND & SON

Falun, telefon 111 - Etablerad 1916

Förmedlar köp och
försäljningar av fastigheter, egendomar, affärer, skogar, skogsavverkningar mm

Utför
auktioner, boutredningar, värderingar av stadsfastigheter och skogsegendomar

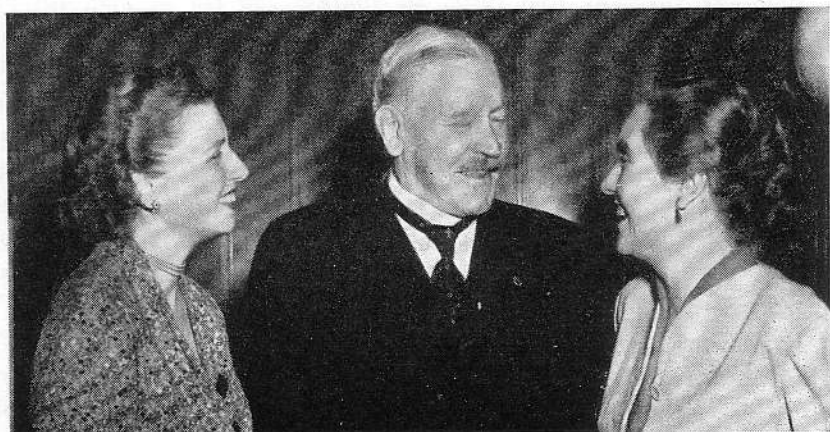
Innehavare av Falu Auktionskammare

Från
HÖSTSAMMANTRÄDET
1951

*Rolf Wahlström och
anti-siljansregleraren Erik Moore*

Tre "ordförande" på en gång: Solders—Collén—Fredenholm

Pim Aminoff "spinner" omgiven av Gullan Högberg och Birgit Sigge

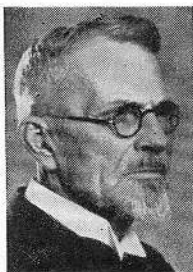
IN MEMORIAM

1950—1951

Den 21 oktober 1951 avled kamreraren vid Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag i Falun *Anders Valter Gunnar Brandberg*. Han var född i Falun den 9 oktober 1889, son av kassören vid Stora Kopparbergs Bergslags huvudkontor Emil Brandberg (1860—1933) och Anna Henrika Augusta Clason (1861—1930). Studentexamen i Falun 1909. Efter ekon. examen vid Stockholms Handelshögskola år 1911 anställdes han samma år vid Skutskärs Sågverk, blev 1914 kamrer vid Bergslagens huvudkontors trävaruavdelning och år 1947 revisor vid bolaget.

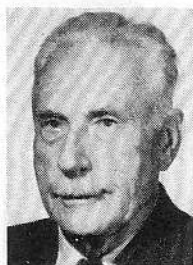

Han är den sista länken i en släktkedja, vars medlemmar från far till son under icke mindre än nio generationer varit knutna till ett och samma företag, Bergslaget. Dessa nio generationers verksamhet inom företaget kan indelas i tre perioder, den första där medlemmarna av släkten var verksamma inom bergsbruk och kopparhandel m. m., den andra där de verkade inom jurisdiktion och förvaltning, samt den tredje där de ägnade sig åt kameral och merkantil verksamhet. Det är nu över trehundra år sedan förfadern, den framstående köpmannen Erik Persson (1606—1675) från Hudiksvall slog sig ner i Falun och blev en av förgrundsfigurerna i ortens ekonomiska och industriella liv. Och alltsedan dess har släkten intill nu varit Falun trogen. Förutom de här nämnda nio generationerna har ytterligare ett femtontal Brandbergare varit i Bergslagens tjänst. Ett säkert enastående fall, då man väl mera sällan kan träffa på personer, vars förfäder i denna utsträckning varit mer eller mindre intimt knutna till samma företag. Märkligt är även, att släkten Brandberg återfinnes i snart sagt alla årgångar av Falu läroverks kataloger, så långt tillbaka de kunna uppbringas.

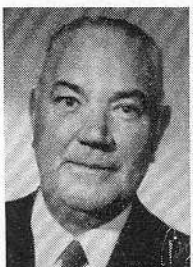
Konsulterande bergsingenjören *A. Waldemar Carlgren* avled den 6 april 1950.

Han var född på Gruvriset vid Falun 1869 och efter bergsingenjörsexamen vid Tekniska högskolan i Stockholm 1892 innehade han olika anställningar som gruvmästare och gruvingenjör. Han var delägare och konsulent i en del gruvföretag från 1941.

Linjedirektör *Wilhelm Carlgren*, bror till Waldemar Carlgren, avled den 13 juni 1951. Han var född på Gruvriset den 10 augusti 1875.

Efter civilingenjörsexamen 1898 inträdde han i telegrafverkets tjänst, där han under åren 1931—1941 var chef för dess sjätte distrikt i Sundsvall.

Överstelöjtnanten i kustartilleriets reserv *Gustaf Wesley Englund*, Lidingö, avled den 30 juli 1950.

Han var född i Falun, blev student 1908, tog officersexamen vid sjökrigsskolan 1910 och utnämndes 1938 till överstelöjtnant i kustartilleriet. Från 1931 var han lärare vid sjökrigshögskolan. Han deltog i ett flertal utredningar och var flottiljchef i Karlskrona frivilliga motorbåtsflottilj 1925—1931. Hans skolminnen från Falu läroverk äro levande i flera av våra årspublikationer.

Kamrer *Petrus Forssling*, Falun, avled den 5 april 1951.

Han var född i Vårdinge i Sörmland 1878 och anställdes 1897 vid Bergslagens skandinaviska järnförsäljningsavdelning. När denna 1932 flyttade till Domnarvet medföljde han som kamrer. Denna tjänst innehade han till uppnådd pensionsålder, då han bosatte sig i Falun.

Förre generaldirektören *Axel Granholm* avled den 6 juli 1951. Han var född i Smedjebacken 1872, student i Falun 1890, ex. fr. tekniska högskolan 1894 och därefter anställd vid Statens Järnvägar, där han blev generaldirektör och chef 1914. I denna befattning kvarstod han till inträdet i pensionsåldern, då han blev chef för Statens trafikkommission.

Vid hans bortgång tillställdes all S J-personal personligen nedanstående minnesruna av nuvarande statsbanchefen, generaldirektör Erik Upmark.

"Generaldirektören Axel Granholm tillhörde den krets av män, som gjort en djupgående insats för vårt lands mycket påtagliga materiella förkovran under 1900-talet, en utvecklingsprocess, vars omfattning vi kanske ännu inte kunnat göra fullt klart för oss. Granholms liv blev en ovanlig förening av de tre begreppen arbetsman, ingenjör och administratör. Med kraft, myndighet och gott förstånd vårdade han sina mångskiftande värv. Som arbetschef vid Riksgränsbanan och senare vid Porjus blev han känd och uppskattad av tusenden, som generaldirektör och chef för statens järnvägar under 24 år blev han »Granholm» för hela landet, både för vuxna och unga. Detta säger mera än ingående redogörelser. Utöver dessa tre stora uppdrag gjorde han redan under sin aktiva tid många insatser på vitt skilda områden och som pensionerad påtog han sig under kriget den ansvarsfulla och icke alltid tack samma uppgiften att vara ordförande i statens trafikkommission.

För statens järnvägar, för deras tekniska, ekonomiska och administrativa utveckling, för personalen och för trafikanterna kom Granholms långa generaldirektörstid att i hög grad präglas av hans personlighet. Under hans tid gick det stora järnvägsbyggandets epok till ända, men elektrifieringen och rationaliseringen kommo i stället och blevo väl behövliga för att icke säga nödvändiga i den tilltagande konkurrensen. Denna och ekonomiska kriser gjorde det nödvändigt med en hårdhänt och icke sällan impopulär sparsamhet. Men den ekonomiska balansen kunde återvinnas till fromma för statens järnvägar och landet.

Tiden går. För många av statens järnvägars sjuttiotusen av i dag är Axel Granholm måhända bara ett namn, men ett aktat och vördat namn. I enlighet med sin önskan har han nu jordfäst i

stillhet. Den dag i framtiden, då hans stoft skall föras till den sista vilan längs banan genom fjällvärlden, kommer han att följas av statens järnvägar med tacksam vördnad."

Disponenten *Carl Anders Göte Herdin*, Göteborg, avled den 15 mars 1950.

Han var född i Falun 1870. Han bedrev studier och praktik i färgerier och laboratorier i Tyskland, Danmark, Schweiz och Österrike. Han var direktör och disponent i Örgryte kemiska tvätt och färgeri AB i Göteborg.

Advokat *Filip Jonell*, Malung, avled den 7 maj 1951.

Han var född i Malung 1898, avlade studentexamen i Falun 1917 och jur. kand.-examen vid Stockholms högskola 1926. Efter tjänstgöring vid Malungs domsaga och i Svea hovrätt tog han anställning på en advokatbyrå i Umeå, var- efter han övertog en advokatbyrå i Köping. 1935 etablerade han sig i hembygden. Under en peri- od var han landstingsman.

Direktören, civilingenjören *John (Jonas) Lindström*, Stockholm, avled den 7 maj 1951.

Han var född i Falun 1892 och blev student där 1912 samt utexaminerades 1917 från Tekniska högskolans elektrotekniska fackavdelning. Han kom 1920 till AB Skandinaviska elverket och var från 1929 dess verkställande direktör. Bolaget har under direktör Lindströms ledning utvecklats till en omfattande koncern av kraftverksföretag inom skilda delar av landet, bland dem Gotlands kraftverk, Smålands kraft AB, Ludvika kraftverk och Siljansbyg- dens kraft AB.

Direktör *Bror de Maré*, Stockholm, avled den 27 juli 1950.

Han har under mer än ett halvt sekel varit verksam i London, där han varit president och vice ordförande i Svenska handelskammaren. Född i Falun blev han student 1895 och inträdde 1905 som delägare i mäklarfirman Churchill & Sim i London.

Kontorschefen *Harald Münnich* avled i Karlstad den 15 november 1950. Han var född i Falun 1901. Efter examen från Handelshögskolan i Stockholm 1924 anställdes han som prokurist i faderns firma i Falun och sedan 1933 var han kontorschef och direktörsassistent vid AB B. Beyson & Söner i Karlstad.

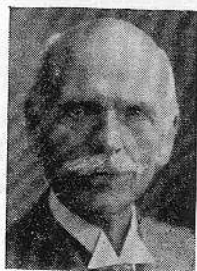
F. landsfiskalen *Axel Nyhlén*, Svärdsjö, har avlidit.

Han var född i Stora Tuna 1867, avlade kronolänsmansexamen 1889 och tjänstgjorde i Åls distrikt innan han 1902 kom till Svärdsjö, där han stannade till pensionsåldern. Han var 1911—1943 ordförande i kommunalstämman och var några år ordförande också i kommunalfullmäktige och taxeringsnämnd.

F. d. rektorn vid läroverket i Falun, lektor *Enar Sahlin* avled den 2 mars 1950 i den höga åldern av 87 år.

Lektor Sahlin var född i Lund och son till professor C. Y. Sahlin. Efter akademiska examina och doktorsdisputation blev han docent i teoretisk filosofi vid Uppsala universitet 1884—94, lektor i svenska och filosofi vid h. a. l. i Örebro 1892, rektor i Falun 1899, lektor vid Norra real i Stockholm 1907 och vid Östermalms realläroverk 1911. Han avgick med pension 1928. Från 1897 till 1899 var han ledamot av riksdagens andra kammare och var redaktör av Pedagogisk tidskrift 1891—99. År 1938 kreerades han till jubeldoktor.

Hans rektorstid vid Falu läroverk i seklets början kännetecknades av den grundlighet, som var utmärkande för hans mångaåriga fostrargärning bland gymnasisterna. Många elever från Sahlins falutid minns säkert hans rent vetenskapliga testning av skolungdomen, när det gällde att hämta lärdomar ur litteraturen.

Vid sidan av sin lärargärning behandlade han i in- och utländska fackverk svenska undervisningsfrågor samt utgav flera arbeten

om modern och klassisk litteratur. Som skolpolitiker företrädde han den humanistiska linjen.

Enar Sahlin var även en framstående populärvetenskaplig föreläsare och hann också utge ett antal filosofiska arbeten. Rektor Sahlin hade ett mycket stort intresse för vår förening och han var oftast med på sammankomsterna. Storträffarna i Falun voro för honom riktiga högtidsstunder och hans spirituella tal vid desamma, han höll bl. a. talet för studentjubilarerna, komma sent att glömmas av dem som voro med. Föreningens hedersledamot.

Den 21 maj 1950 avled på Falu lasarett förutvarande chefen för Dalregementet, överste *Erik Rikard Sakwén*, Falun.

Han blev officer vid Dalregementet 1895, genomgick krigshögskolan, tjänstgjorde vid generalstab och V. arméfördelningens stab samt var en tid chef för infanteriskjutskolan. Han har även tjänstgjort i franska armén och vistats i Ryssland och Tyskland för språkstudier.

Till överste och chef för Dalregementet utnämndes han 1926 och avgick 1933. Hos både befäl och manskap åtnjöt överste Sakwén stor respekt och varma sympatier för sin rättrådighet. Han har varit inspektör för högre allmänne läroverket i Falun och sedan 1926 inspektör för läroverket för flickor.

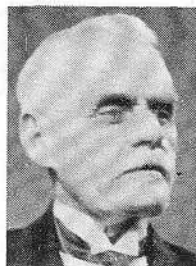

F. överstelöjtnanten *C. Ferdinand Schenström*, Uppsala, avled den 13 december 1950.

Han var född på det gamla släktgodset Stora Klingsbo vid sjön Klingen i Dalarna 1860 och blev officer vid Dalregementet 1880. Vid sidan av sin militära bana var han en framstående militär skriftställare. Han har sålunda skrivit om Armfeltiska karolinernas tragiska tåg över fjällen från Norge, och efter avgången ur aktiv tjänst erhöll han uppdraget att skriva Dalregementets historia mellan åren 1815 och 1908. Han har även skrivit resehandböcker för Dalarna.

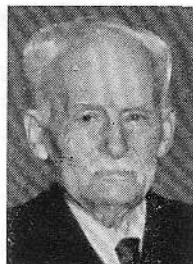
Civilingenjören, f. d. sektionsingenjören vid statens järnvägar, *Lars Sparr*, Saltsjö-Duvnäs, avled den 10 mars 1951.

Han var född i Våmhus, Kopparbergs län, tog studenten i Örebro 1885 och genomgick Tekniska högskolan, där han 1890 blev civilingenjör inom väg- och vattenbyggnadsfacket. Han ägnade huvuddelen av sin insats åt järnvägsbygandet och var en av pionjärerna i det svenska järnvägsnätets utbyggnad. Bl. a. ansvarade han till stor del för stakningen av inlandsbanan.

Förre lektorn vid Norra latinläroverket i Stockholm *Erik Staaff* avled den 5 april 1950 i en ålder av nyss fyllda 90 år.

Han var född i Stockholm 1860, avlade fil. kand.-examen i Uppsala 1884, fil. lic. 1892 och blev fil. dr 1897. Han var adjunkt vid Högre allmänna läroverket i Falun 1895 och utnämndes till lektor i latin och grekiska vid Norra latin 1899. I denna befattning kvarstod han, tills han 1925 pensionerades. Han har givit ut en bok om Horatius och bl. a. gjort en översättning av Oidipus, var första upplaga kom ut 1914 och en senare på 1940-talet. Föreningens hedersledamot.

Medarbetaren i Afton-Tidningen redaktör *Thorsten Wigart* avled 1950.

Han var född i Falun 1908. Efter studentexamen i hemstaden började han sin tidningsmannabana i Falu Läns Tidning samt var därefter anställd i Dala-Demokraten. Under senare år var han knuten till Afton-Tidningen, men var på sistone tjänstledig på grund av sjukdom. Thorsten Wigart var under sin krafts dagar mycket intresserad för vår förening och bidrog ofta till att få årspublikationen till stånd. Hans referat från ett par storträffar torde med rätt betecknas som riktiga dyrgripar. Hans allt för tidiga bortgång var en stor förlust för föreningen.

Katalogredaktör *Teodor Åhlén* avled den 30 januari 1950 i Stockholm, 57 år gammal.

Den bortgångne, som var bror till J. P. Åhlén, hade under många år redigerat katalogen för Åhlén & Holms postorderaffär. Han blev anställd i firman 1912 och började som korrespondent. Sedan blev han assistent på inköpsavdelningen och därefter katalogredaktör.

Gamla och unga

"FALUKAMRATER" I FALUN

ha numera ELSPISAR

i sina kök, som är god ekonomi och ger ökad hygien

Strömlleverans:

1892, 30.000 kWh; 1944, 15.180.000 kWh; 1951, 27.710.000 kWh

Elverket i Falun

MEDLEMSFÖRTECKNING

Styrelse:

Ordförande: förste byråsekreterare
Gustaf Fredenholm.
v. Ordförande: sekreterare Gunnar
Britth.
Sekreterare: fru Gullan Högberg.
Skattmästare: kapten Olof Sundström.
Klubbmästare: intendent Lennart West-
ling.

Övriga ledamöter:

Kommerseråd Sven Bouvin.
Rektor Erik Eklund.
Banktjänsteman Gunnar Vange.
Suppleanter: lektor K. E. Langseth och
och personalkonsulent Birgit Sigge.
Revisorer: civilekonom Karin Sempler
och civilekonom Arne Brodin.
Revisorssuppleanter: byråchef Hans
Lundberg och civilekonom Olof Wes-
ton.
Valnämnd: riksbanksrevisor K. M. Er-
landsson, direktör Nils Gottliebsson,
aukt. revisor Sven Pählgren, stats-
polisintendent Georg Thulin. Supp-
leanter: fil. mag. Elis Lindberg och
redaktör Bernt Bernholm.
Redaktör: kapten K. Hård af Seger-
stad.

Hedersledamöter:

Dahl, Hjalmar, professor, *Stockholm*.
Engström, Karl, poststationsförestän-
dare, *Dala-Husby*.
Erlandsson, Karl Magnus, riksbanksre-
visor, *Stockholm*.

Fredenholm, Gustaf, förste byråsekrete-
rare, *Stockholm*.
Frisell, E. G., direktör, *Stockholm*.
Jobs, Anders, musikdirektör, *Leksand*.
Litström, Sigurd, byrådirektör, *Stock-
holm*.
Nylund, David Filemon, f. d. rektor,
Eskilstuna.
Rudin, G. A., fil. kand., f. d. adjunkt,
Stockholm.
Sefve, Ivar, fil. dr, rektor, *Göteborg*.
Vikar, Anders, fil. dr, rektor, *Falun*.
Wilkenson, Wilken, grosshandlare,
Vikarbyn.

Ledamöter:

Där annorlunda icke anges, är adress-
orten *Stockholm*.

Tecknet * angiver att vederbörande är
ständig ledamot.

Adolphson, Karl, advokat, *Hälsingborg*,
f. 84
Ahlgren, Henrik, agronom, f. 90
*Ahlquist, Gösta, kamrer, f. 02
Alke, Marianne, f. Edlund, fru, *Älvsjö*,
f. 23
Alm, Bertil, tjänsteman, *Saltsjö-Bo*,
f. 85
Aminoff, Ivar, major, *Södertälje*, f. 79
Andersson, Adil J., distriktsveterinär,
Svärdsjö, f. 94
Andersson, P. Arthur, telegrafkommis-
sarie, f. 81
Andersson, Fritz, rektor, *Falun*, f. 04

<i>Andrén, Nils B. E.</i> , docent, <i>Danderyd</i> ,	f. 18	<i>Bergsman, E. Börje</i> , bergsingenjör,	f. 13
<i>Ardell, Curt</i> , direktör,	f. 05	<i>Västerås</i>	f. 13
<i>Arfwedson, Chr. Louis G.</i> , bergsingenjör, <i>Lidingö</i> ,	f. 88	<i>Bergstrand, Paul</i> , överläkare, <i>Kolmårdssanatoriet</i> ,	f. 87
<i>Arfwedson, Fritz</i> , länsassessor,	f. 95	<i>Bergström, Gustaf A.</i> , jur. kand., direktör,	f. 00
* <i>Arfwedson, Henrik G.</i> , bruksdisponent,	f. 86	<i>Bergström, Stig</i> , 1:ste byråsekreterare,	f. 07
* <i>Arfwedson, Rolf</i> , chargé d'affaires, <i>Wellington, Nya Zeeland</i> ,	f. 96	<i>Berndt, Carl Rudolf</i> , bankdirektör, <i>Jönköping</i> ,	f. 95
<i>Arkö, Ernst</i> , disponent,	f. 87	<i>Bernholm, Barbro</i> , f. <i>Holmquist</i> , fil. kand., fru, <i>Lidingö</i> ,	f. 17
<i>Arkö, Richard</i> , ingenjör,	f. 81	<i>Bernholm, Bernt</i> , fil. kand., redaktör, <i>Lidingö</i> ,	f. 14
<i>Axelsson, K. Nils</i> , civilingenjör, <i>Djurs-holm</i> ,	f. 01	<i>Bimer, Vilhelm G.</i> , reklamchef,	f. 05
<i>Backlund, Oscar M.</i> , revisionskommis-sarie,	f. 97	<i>Björklund, Einar</i> , civilingenjör, <i>Nynäs-hamn</i> ,	f. 91
<i>Backman, Gösta</i> , jur. kand.,	f. 20	<i>Björklund, Gustaf A.</i> , grosshandlare,	f. 96
* <i>Bannbers, Ola</i> , amanuens,	f. 87	<i>Björkman, Erik K. V.</i> , assessor,	f. 10
<i>Barkman, Maj S.</i> , f. <i>Fällström</i> , fru,	f. 21	<i>Björkman, Ragnar A.</i> , civilingenjör, <i>Trollhättan</i> ,	f. 18
<i>Barreus, Valentin</i> , regementsläkare, <i>Falun</i> ,	f. 04	<i>Björklund, Hjalmar G.</i> , distriktschef, <i>Uppsala</i> ,	f. 90
* <i>Bengtsson, Erik</i> , distriktslantmätare, <i>Orsa</i> ,	f. 83	<i>Björklundsson, Hilding</i> , avdelningschef,	f. 77
<i>Berg, Håkan</i> , fil. kand., <i>Uppsala</i> ,	f. 22	* <i>Björn, Hilding</i> , professor, <i>Malmö</i> ,	f. 07
<i>Berg, Olof A.</i> , leg. läk., <i>Falun</i> ,	f. 09	* <i>Blidberg, Carl Gustaf</i> , direktör, <i>To-losa</i> ,	f. 01
<i>Bergh, Folke</i> , bergsingenjör, <i>Långs-hyttan</i> ,	f. 09	<i>Blidberg, C. Einar</i> , kommandörkapten, <i>Älsten</i> ,	f. 06
<i>Bergh, Sigvard</i> , jur. kand.,	f. 12	* <i>Blidberg, Stellan</i> , direktör	f. 05
<i>Berggren, Nils</i> , advokat,	f. 08	* <i>Blidberg, A. Tage</i> , skogschef, <i>Roberts-fors</i> ,	f. 03
<i>Berggren, Sven</i> , direktör, <i>Falun</i> ,	f. 08	<i>Blomgren, Gustaf</i> , distriktsveterinär, <i>Arvika</i> ,	f. 87
<i>Berggren, Torsten</i> , tandläkare, <i>Bor-länge</i> ,	f. 02	* <i>Blomqvist, C. Georg</i> , 1:e byråsekr.,	f. 15
<i>Berglund, August</i> , bankkamrer, <i>Lek-sand</i> ,	f. 87	<i>Boberg, Sven</i> , f. d. överjägmästare, <i>Fa-lun</i> ,	f. 84
<i>Berglund, Gustaf V.</i> , postmästare, <i>Väs-tanfors</i> ,	f. 01	<i>Bock, Anne-Mari</i> , fil. mag., <i>Avesta</i> ,	f. 22
<i>Berglund, Lars-Erik</i> , bergsingenjör, <i>Yxsjöberg</i> ,	f. 12	* <i>Boëthius, Axel</i> , professor, <i>Göteborg</i> ,	f. 89
<i>Berglöf, Åke</i> , mejerikonsulent, <i>Gävle</i> ,	f. 13	<i>Boëthius, Edvard</i> , kontraktsprost, <i>He-demora</i> ,	f. 78
<i>Bergman, Egon</i> , kriminalöverkonstapel,	f. 04	<i>Bonde, Martin</i> , fotograf,	f. 01
* <i>Bergman, Gunnar</i> , bankdirektör,	f. 99		
<i>Bergsman, Arne</i> , leg. läkare,	f. 18		

- Borglind, Stig*, konstnär, *Falun*, f. 92
Borner, Eric, civilingenjör, *Harnäs*, f. 91
Borner, Gunnar F., lasarettsläkare, *Växjö*, f. 85
Bouvin, Sven E. H., fil. kand., kommerseråd, f. 02
Brandberg, Ejnar T., ingenjör, *Skoghall*, f. 01
Brandberg, Harald E., konstnär, f. 99
Brandter, John G., taxeringsinspektör, f. 15
Bratt, Eyvind, byråchef, f. 07
Breine, Viktor, bankkamrer, *Avesta*, f. 86
Breitholtz, Bo, banktjänsteman, *Karlstad*, f. 12
Breitholtz, Rolf, jägmästare, *Arvidsjaur*, f. 03
Breitholtz, Valdemar, landskontorist, *Falun*, f. 03
Briandt, V. Manne, 1:e baningenjör, f. 79
Britth, Gunnar, sekreterare, f. 95
Brobeck, A. Margareta, gymnastikdirektör, f. 23
Brodin, Arne, civilekonom, f. 13
Brolin, Conrad S., apotekare, *Hofors*, f. 99
Brunstedt, Sven, distriktschef, *Malmö*, f. 86
Burgé, Arne T. M., revisionschef, *Lidingö*, f. 07
Bäckström, Agne, folkskollärare, *Falun*, f. 22
Bäckström, Carl Gustav, köpman, f. 15
Carlbäck, Arne, kapten, *Falun*, f. 11
Carlgren, Alf P. V., ingenjör, f. 03
**Carlgren, Elis*, f. d. häradshövding, *Dala-Husby*, f. 71
Carlgren, Tor A. G., förvaltare, f. 00
Carlsson, Alf, riksbankstjänsteman, f. 21
Carlsson, Martin, revisor, *Falun*, f. 81
Carlsson, Otto, direktör, *Fagersta*, f. 92
Carpelan, Lars, banktjänsteman, f. 02
**Classen, Lilly*, f. Westergren, fru, *London*, f. 83
Collén, Arvid M., överstelöjtnant, f. 78
Dahl, Emil, f. d. häradshövding, *Hedemora*, f. 80
Dahl, Hjalmar O., professor, f. 81
Dahl, Waldemar O., lektor, *Djursholm*, f. 83
Dahlblom, Hugo, sjökapten, *Saltsjöbaden*, f. 86
Dahlin, G. Elis, lektor, f. 99
**Dahllöf, Tell*, redaktör, f. 12
Dalqvist, Ivar E., resebyråttjänsteman, f. 03
Dahlström, Helge, jur. kand., fattigvårdsdirektör, f. 14
Daniels, Gösta, bankkassör, *Falun*, f. 09
Darle, Erik Herman, länsjägmästare, *Karlstad*, f. 88
Davidsson, Sigfrid, bergsingenjör, *Åshammar*, f. 88
Dybeck, Carl Fredrik, kapten, *Lidingö*, f. 11
Edemalm, Hans, tandläkare, *Falun*, f. 17
Eirits, Sven Y., kontorschef, *Gävle*, f. 07
Ekengren, Gösta, skulptör, *Falun*, f. 04
Eklund, Erik, fil. kand., rektor, f. 93
Eklund, J. Herman, ingenjör, f. 93
**Eklund, P. K. Olof*, överförmyndare, *Örebro*, f. 91
Ekman, Georg V., tandläkare, *Sandviken*, f. 00
Ekstrand, Anders, reklamchef, *Trelleborg*, f. 14
Ekström, Gunnar, domkyrkosyssloman, *Västerås*, f. 93
Ekström, Martin, fil. kand., folkhögskollärare, *Hemse*, f. 91
Ekwall, Håkan, civilingenjör, *Rio de Janeiro*, f. 19
Elg, Ingjald, kapten, f. 06
Elvback, S. Harald, köpman, *Dala-Husby*, f. 06
Englund, Ulf R. I., redaktör, *Falun*, f. 23
Engström, Karl, poststationsföreståndare, *Dala-Husby*, f. 69

- Envall, Petrus V.*, fil. dr, rektor, *Falun*, f. 89
Eriksson, Birgitta, sjuksköterska, f. 19
Eriksson, Bror, jägmästare, *Malung*, f. 01
Eriksson, E. Gustaf, diplomingenjör, *Söderhamn*, f. 88
Eriksson, G. F. (Gusten), bankdirektör, *Falun*, f. 91
**Eriksson, Karl*, professor, f. 92
Erikson, E. Thure, tandläkare, *Falun*, f. 96
**Eriksson, Walle*, skeppsmäklare, f. 93
Erlandsson, Hjalmar, kassör, *Borlänge*
Erlandsson, Karl Magnus, riksbanksrevisor, f. 82
Erlandsson, Sven G. G., överläkare, f. 96
Ernberg, Gudrun, *Falun*, f. 32
Ernsell, Helge F., kamrer, f. 08
Ersman, Sven, jur. kand., direktör, f. 18
Ervæus, Erik R. V., leg. läkare, *Enskede*, f. 96
Esseen, Georg P., korrespondent, *Hofors*, f. 94
Esseen, Per Erik, jägmästare, f.
Fahlroth, Allan, länsbokhållare, *Falun*, f. 08
Fahlroth, Tom, konstnär, *Falun*, f. 21
Fahlstadius, Karin, f. Zander, fru, *Lidingö*, f. 24
Fahlstadius, Sven, civilekonom, *Lidingö*, f. 23
Fahlvik, Gunnar, tandläkare, *Kumla*, f. 14
Falck, Berndt T., forstmästare, *Åmotfors*, f. 96
Fejmert, Erik, ingenjör, *Nyköping*, f. 89
Fernqvist, Lars Gunnar, jur. kand., 1:st byråsekreterare, *Lidingö*, f. 11
**Fernström, Erik*, direktör, f. 88
Fernström, Frans G., direktör, *Falun*, f. 86
**Fernström, John*, direktör, f. 91
Flodström, Anders Valdemar, advokat, *Ludvika*, f. 99
Flodström, A. Engelbrekt, överste, *Örebro*, f. 96
Forsberg, Gösta N., ekonomichef, *Vansbro*, f. 95
**Forsgren, Erik A.*, överläkare, *Svenshöggen*, f. 96
**Forsmark, Ernst*, Överläkare, f. 71
Forssberg, K. Ivar, köpman, f. 85
Forssell, Gunnar, tandläkare, *Borgholm*, f. 00
Forssman, Ingvar, tandläkare, *Karlstad*, f. 15
Fredenholm, Gustaf, förste byråsekreterare, f. 93
Fredenholm, John F., kammarskrivare, *Skellefteå*, f. 17
**Frendin, Bengt*, tandläkare, *Arboga*, f. 21
**Frieberg, J. Axel*, major, *Sundborn*, f. 96
Frieberg, Gösta, skogsförvaltare, *Strömsberg*, f. 89
Frieberg, Torsten, med. dr, *Malmö*, f. 84
Frisell, Bengt, ingenjör, f. 19
Frisell, E. Gösta, direktör, f. 85
Frisell, Martha, f. Mellqvist, fru, f. 20
**Frisell, Erik G.*, med. dr, lasaretsläkare, *Umeå*, f. 03
Frykholm, Erik Birger, gruvförvaltare, *Nora*, f. 98
Frykholm, Fredrik, kamrer, f. 91
Gezelius, Birger L., advokat, *Falun*, f. 94
Gjöres, Axel, generaldirektör, f. 89
Gottfarb, Bertil, disponent, *Djursholm*, f. 09
**Gottfarb, Ragnar*, advokat, *Lidingö*, f. 07
Gottthard, Josef, leg. läkare och tandläkare, f. 94
Gottliebsson, Nils E., ekonomidirektör, f. 09
**Graab, Anders L.*, direktör, *Jönköping*, f. 93
Granander, John E., direktör, f. 87
Granberg, Otto, f. d. läroverksadjunkt, *Arvika*, f. 87

<i>Granström, Anna-Lisa</i> , tandläkare, f. 21	<i>Hedbys, Johan</i> , provinsialläkare, <i>Borås</i> , f. 95
<i>Grindal, Arne</i> , kapten, <i>Östersund</i> , f. 94	<i>Hedén, Sven E.</i> , leg. läkare, <i>Alingsås</i> , f. 08
<i>Gripenskiöld, Henrik</i> , stationsinspektör, <i>Krylbo</i> , f. 91	<i>Hedström, Helmer E. L.</i> , bergsingenjör, f. 99
<i>Gruvstad, Anders</i> , civilingenjör, <i>Malmö</i> , f. 17	<i>Hejensstedt, P. Edvin J.</i> , leg. läkare, <i>Borlänge</i> , f. 01
<i>Grönblad, Signe</i> , fröken, <i>Falun</i> , f. 78	<i>Helldén, Arne T.</i> , byggnadsingenjör, <i>Mönsterås</i> , f. 07
<i>Gunnarsson, Nils-Erik</i> , tandläkare, <i>Smedjebacken</i> , f. 15	<i>Hellman, Lars</i> , arkitekt, f. 22
* <i>Gustafsson, Bertil</i> , kamrer, <i>Blyberg</i> , f. 21	* <i>Hemström, David</i> , provinsialläkare, <i>Motala</i> , f. 90
<i>Gustafsson, Gunnar</i> , fil. dr, <i>Fiskebäckskil</i> , f. 91	* <i>Henricsson, Margareta</i> , <i>Idkerberget</i> , f. 31
<i>Gustafsson, Just</i> , byråchef, <i>Näsby park</i> , f. 00	<i>Herdin, Bengt</i> , direktör, f. 04
<i>Göransson, Erik T.</i> , överstelöjtnant, f. 76	* <i>Herdin, John B.</i> , bankkamrer, <i>Djurs-holm</i> , f. 91
<i>Göransson, J. Henrik</i> , byråchef, f. 92	<i>Herdin, Olle</i> , kontorschef, <i>Falun</i> , f. 14
* <i>Görs, Eric</i> , veterinär, <i>Borlänge</i> , f. 91	* <i>Herdin, Sivert</i> , fabrikör, <i>Falun</i> , f. 71
<i>Hägermark, John R.</i> , distriktsveterinär, <i>Enköping</i> , f. 79	<i>Herdin, Yngve D.</i> , bankkamrer, <i>Mora</i> , f. 80
<i>Hagman, Erik</i> , <i>Falun</i> , f. 30	<i>Hermansson, Eric</i> , leg. läkare, f. 04
<i>Hallberg, Casimir</i> , kapten, f. 82	<i>Hessner, L. Otto</i> , bankdirektör, <i>Nykö-ping</i> , f. 81
<i>Halldén, Erik</i> , advokat, <i>Norrköping</i> , f. 04	<i>Hilde, Gunnar</i> , jägmästare, <i>Särna</i> , f. 89
<i>Halle, Kerstin</i> , <i>Korsnäs</i> , f. 24	<i>Hillner, Olof</i> , läroverksadjunkt, <i>Falun</i> , f. 11
<i>Hallin, Sven</i> , jägmästare, f. 83	* <i>Hinders, E:son, A. K. Edvin</i> , tandläkare, f. 98
<i>Hallmans, Gunnar</i> , länsnotarie, <i>Falun</i>	<i>Hinnerson, G. W. Mauritz</i> , distriktschef, <i>Göteborg</i> , f. 94
* <i>Hamberg, Harald</i> , direktör, <i>Göteborg</i> , f. 91	<i>Hising, Einar V.</i> , distriktslantmätare, <i>Hedemora</i> , f. 87
<i>Hammarström, Axel B.</i> , postdirektör, <i>Linköping</i> , f. 87	* <i>Hising, K. Ivar</i> , direktör, f. 89
* <i>Hansson, Ivar</i> , civilingenjör, <i>Saltsjö-Duvnäs</i> , f. 85	<i>Hjelm, Bertil</i> , distriktslantmätare, <i>Öst-hammar</i> , f. 10
<i>Hanson, Lennart H.</i> , direktör, <i>Djurs-holm</i> , f. 86	<i>Hjelm, Martin</i> , leg. läkare, <i>Linköping</i> , f. 07
<i>Hansson, Stig E. L.</i> , <i>Falun</i> , f. 32	<i>Hjelm, Nils J. M.</i> , arkitekt, f. 08
<i>Hanze, Thorsten K. J.</i> , överstelöjtnant, <i>Eksjö</i> , f. 97	<i>Hollner, Asta</i> , folkskollärarinna, <i>Eskils-tuna</i> , f. 17
<i>Hasselgren, Johannes</i> , bokhandlare, f. 82	<i>Hollner, Gösta</i> , agronom, <i>Ingelstad</i> , f. 19
<i>Hasselrot, Berndt</i> , tjänsteman, f. 20	<i>Hollström, Einar F.</i> , med. dr, docent, f. 09
<i>Hazeliuss, F.</i> , rektor, <i>Uppsala</i> , f. 82	<i>Holmin, Erik</i> , apotekare, <i>Falun</i> , f. 79
<i>Hedberg, Gustaf</i> , stadsläkare, <i>Sundsvall</i> , f. 88	
<i>Hedberg, John R.</i> , kamrer, f. 08	
<i>Hedblom, Georg</i> , kamrer, <i>Falun</i> , f. 94	

- Holmqvist, Arne*, civilingenjör, f. 19
Holmqvist, Ernst J., landssekreterare, Västerås, f. 87
Hult, Margit E., f. Forsström, fru, f. 16
Hultman, Albert, provinsialläkare, Bureå, f. 95
Hård, Ture, byrådirektör, f. 85
Hård af Segerstad, Bengt, försäljningsassistent, Grycksbo, f. 22
Hård af Segerstad, Karl, kapten, f. 19
Högberg, Bengt, civilingenjör, f. 18
Högberg, Gullan, f. Krutmeyer, fru, f. 20

Ihrfelt, Helge, landsfiskal, Kolsva, f. 02
Irvall, Bo J:son, teckningslärare, Karlstad, f. 02
Islinger, Nils, arkitekt, Djursholm, f. 17

Jacobson, Nils A., bankkamrer, Falun, f. 69
Jansson, Georg, landsfiskal, Smedjebacken, f. 02
Jansson, J. Ivar, tandläkare, Malung, f. 08
Jansson, Ulla, Borlänge, f. 31
Jensen, Hildur, f. Krantz, redaktör, f. 14
Jernberg, Göran H. S., civilingenjör, Karlskoga, f. 91
Jobs, Anders, musikdirektör, Leksand, f. 76
Johansson, Georg, direktör, Falun, f. 91
Johansson, J. Bertil, postkontrollör, Gävle, f. 84
Johansson, Klas F., 1:e telegrafassistent, f. 87
Johansson, Lennart, bokförelse, Borlänge, f. 91
Johansson, Lennart, järnhandlare, Falun, f. 21
Järta, K. Fredrik, löjtnant, f. 69
Järve, Paul A., postmästare, Kinna, f. 89
Jönsson, Adolf, bankkassör, Falun, f. 93
Jönsson, J. Erik V., civilingenjör, f. 92

Karlström, Folke, fängelsedirektör, Uppsala, f. 99
Kellgren, Bo, länsassessor, Gävle, f. 02
Kling, Carl A., med. dr, professor, f. 79
Klingberg, Axel Th., civilingenjör, Enköpings, f. 96
von Koch, Richert, dr, ingenjör, f. 79
Kollberg, Kerstin, f. Werkmäster, leg. läkare, Jönköping, f. 19
Krantz, Birger, apotekare, f. 15
Krantz, J. Einar, direktör, Djursholm, f. 78
Kyhle, Hans, Grycksbo, f. 33
Kyhle, Joel, grosshandlare, f. 86

Landberg, A., distriktsingenjör, Skara, f. 82
**Landberg, Erik*, direktör, f. 87
Landberg, Georg, rektor, Uppsala, f. 97
Landberg, Ivar B. F., tandläkare, f. 91
Landberg, Johan Fredrik, tullkontrollör, Gävle, f. 90
Landor, Erland, lantmätare, Uddeholm, f. 11
Langseth, K. Manne, lektor, Södertälje, f. 93
Larsson, Anders, f. d. läroverksadjunkt, Falun, f. 82
Larsson, G. Adolf, kamrer, f. 88
**Lendahl, Pontus V.*, ingenjör, f. 05
Lidbeck, Olle V., reklamchef, Lidingö, f. 96
Lien, Martin, lektor, Örebro, f. 90
Liljas, Karl, folkskollärare, Falun, f. 03
Liljenström, Curt, revisorsassistent, Sundbyberg, f. 22
Lind, Fredrik, banktjänsteman, Falun, f. 01
Lindberg, Elis, läroverksadjunkt, f. 10
Lindberg, Helge G., arkivarie, Uppsala, f. 08
Lindberg, Oskar F., professor, f. 87
Lindegren, C. Ake V., handelslärare, Sundsvall, f. 87
Lindeman, A. E., distriktsveterinär, Haparanda, f. 08
**Linder, Bertel*, direktör, f. 92

- *Linder, C. Martin, jägmästare, Nyköping, f. 90
- Linder-Bernestam, Arne A., avdelningschef, Kolsva, f. 05
- Linderberg, Nils, förvaltare, Huddinge, f. 94
- Lindgren, Dora, operasångerska
- Lindgren, Patrik, direktör, Falun, f. 03
- Lindholm, John, grosshandlare, f. 77
- Lindström, Sture, byråchef, f. 99
- Lindwall, Nils B., kontrollör, Kvarnsveden, f. 01
- *Lindö, Tage, stadsläkare, Solna, f. 07
- Litström, Sigurd, byrådirektör, f. 81
- *Ljungqvist, Gustaf, civilingenjör, f. 82
- Ljungqvist, Marianne, f. Lindborg, Falun, f. 21
- Ljungqvist, Seth, överingenjör, f. 80
- Lodin, Herman, leg. läkare, Uppsala, f. 17
- *Lorenus, C. F., direktör, Gnesta, f. 91
- Lund, J. Olof, direktör, Bromölla, f. 96
- Lundberg, Hans F. N., byråchef, f. 10
- Lundberg, Per-Arne, civilekonom, f. 20
- Lundberg, Ragnar, generaldirektör, f. 05
- Lundgren, Göran, civilingenjör, Kolsva, f. 05
- Lundquist, O. Ryno, undervisningsråd, f. 91
- Lundström, G. Cyrus, direktör, Örebro, f. 96
- Lunell, Bertil, teol. kand., folkskollärare, Uppsala, f. 01
- Långberg, Daniel, byråsekreterare, f. 95
- Löfgren, Bo, direktör, f. 15
- Löfgren, Erik H., bankkamrer, Orsa, f. 93
- Löfquist, Helge, bergsingenjör, Filipstad, f. 96
- *de Maré, Gösta, direktör, Västerås, f. 94
- de Maré, Samuel, advokat, Göteborg, f. 64
- Markland, S. Ake, civilingenjör, f. 18
- Mattsson, Eric H., radiokommissarie, Viggbyholm, f. 99
- Matsson, Sonja, Svärdsjö, f. 32
- Modin, Sigurd, köpman, f. 98
- Mogensen, J. Patrik, distriktslantmätare, Stocksund, f. 93
- Mogensen, Mogens, arkitekt, Hälsingborg, f. 00
- Mogensen, Ove, överingenjör, Falun, f. 92
- Morén, Karl E., civilingenjör, f. 72
- Munktell, Henrik, jur. dr, professor, Uppsala, f. 03
- Münnich, Georg, leg. läkare, f. 03
- Münnich, Ivar, försäljningschef, Norrköping, f. 14
- Mård, Nils G., 1:e byråsekreterare, f. 99
- Möller, Herman G., konsul, Ängelholm, f. 82
- *Nauckhoff, Gunnar Fr., överste, Uppsala, f. 81
- Nenzell, Bengt, tandläkare, f. 27
- Nenzell, Gustaf, civiljägmästare, Sundsvall, f. 13
- Nenzell, Olle, banktjänsteman, Sundbyberg, f. 23
- Neergaard, Ulwa, f. Friederich, fru, Falun, f. 21
- Nilsson-Hiort, Axel, civilingenjör, f. 84
- Nilsson-Hiort, Erik E., bankdirektör, f. 91
- Nilsson-Hiort, Karl N., disponent, f. 82
- Nisser, Erik G. M., Olsbacka, f. 33
- Nisser, Ernst C., ingenjör, Ulvsby, f. 80
- *Nisser, William, disponent, Rottneby, Korsnäs, f. 82
- Nisses, P. Viktor, tandläkare, Sundsvall, f. 02
- Nordell, Gunnar, rektor, Gävle, f. 97
- Nordesjö, Anders E., apotekare, Skog, f. 07
- Nordin, Birger, apotekare, Söderhamn, f. 11
- Nordin, E. Gösta, civilekonom, Falun, f. 06
- Nordin, Gustaf (Gösta) W., tjänsteman, Falun, f. 94
- Nordlöf, J. Anselm, f. d. rådman, Lidingö, f. 68

- Nordström, Gösta*, civilingenjör, *Lidingö*, f. 98
Norelius, Arne, ingenjör, *Falun*, f. 02
Norelius, Einar, konstnär, f. 00
Norling, John, landskanslist, *Falun*, f. 91
Norman, C. H. J., *Falun*, f. 32
Norsbo, Hans J:son, konstnär, *Falun*, f. 97
Nybelius, Gunnar, fil. mag., *Örebro*, f. 09
Nyholm, John M., gruvingenjör, *Dala-Finnhyttan*, f. 89
Nylund, David F., f. d. rektor, *Eskilstuna*
Nyrén, Lars, ekonomichef, *Sundsvall*, f. 22
Nyström, Ragnar, jägmästare, *Solna*, f. 09
Odelstierna, Torsten E:son, direktör, *Drottningholm*, f. 89
Offrell, P. Olof O., civilekonom, f. 03
Ogander, Erik, försäkringstjänsteman, f. 00
**Ohlson, Agard*, tandläkare, *Rättvik*, f. 06
Olausson, Per-Olof, agronom, *Uppsala*, f. 00
**Olhans, Lars R.*, silversmed, *Falun*, f. 20
**Olsson, O. Daniel*, flottningsschef, *Orsa*, f. 89
Olsson, David, bankdirektör, *Gävle*, f. 87
Olsson, Ernst Sixten, *Korsnäs*, f. 18
Palmér, Stig, advokat, *Kungsbacka*, f. 04
Parke, Lars, civilingenjör, f. 20
Paul, Lars, folkskollärare, *Skå*, f. 24
Persson, Carl B., *Linghed*, f. 31
Persson, Eric, länsjägmästare, *Gävle*, f. 96
Persson, Erik Gösta, tandläkare, *Köping*, f. 12
Persson, Lassas Per, komminister, *Malungsfors*, f. 06
Persson, Paul, civilekonom, f. 94
**Petrini, Henrik*, f. d. lektor, f. 63
Petersohn, Eskil, postkontrollör, f. 85
Pettersson, Frits Bernhard, färghandlare, *Falun*, f. 95
Pettersson, Karl O., förste byråassistent, *Åmål*, f. 88
**von Post, Fredrik*, kassör, *Köping*, f. 81
Prag, Anders R. (Lillanders), 1:e marinläkare, *Karlskrona*, f. 98
Price, Arthur, distriktslantmätare, *Vansbro*, f. 89
**Påhlgren, Sven E. P.*, civilekonom, aukt. revisor, f. 09
Ramström, Sven, överste, *Korsnäs*, f. 86
**Ranström, Petrus*, provinsialläkare, *Eskilstuna*, f. 81
Richert, Agneta, f. Danielsson, hemkonsulent, *Örebro*, f. 18
Ritzen, Bo Mats, taxeringsrevisor, f. 11
Roland, M. Hugo S., direktör, *Marmavecken*, f. 83
**Romson, Janne*, f. d. rektor, *Mora*, f. 73
Romson, Karl E., byggnadschef, *Uppsala*, f. 85
Ros, Einar G., skogsförvaltare, *Leksand*, f. 83
Rudin, K. A., fil. kand., f. d. adjunkt
Rundblad, Tore, pälsdjursuppfödare, *Ornäs*, f. 02
Ryde, Waldemar, försäljningschef, f. 92
Rydén, Bo Gerhard, *Korsnäs*, f. 31
Rönström, Hans, civilingenjör, *Spånga*, f. 12
Rönström, Lars O. G., civilingenjör, *Östertälje*, f. 11
Rönström, Per L., civilingenjör, *Örebro*, f. 09
Rörmy, Eric, försäkringsråd, f. 85
Sahlin, Sigurd G., kapten, f. 90
Sahlström, Nils F., sjukhuschef, *Piteå*, f. 95
Sandberg, Gustaf H., aukt. revisor, f. 88

- Sandgren, Arvid*, kamrer, *Grycksbo*, f. 89
- Scheibal, Margit*, f. Andersson, fru, *Djursholm*, f. 10
- Schelin, Victor*, landsfiskal, *Säter*, f. 95
- Schlyter, Marianne*, folkskollärarinna, *Stöpafors*, f. 22
- **Schmidt, Carl Ch.*, byråchef, f. 93
- Schröder, Gustaf Adolf*, agronom, f. 78
- Schultz, Ragnar*, direktör, *Sandviken*, f. 01
- Schwanbom, Anders*, civilingenjör, f. 11
- Schwartz, Hans H.*, förste byråsekreterare, f. 95
- Schwartz, Nils*, förste byråsekreterare, f. 90
- Schwartz, Sven G.*, direktör, *Djurs-holm*, f. 91
- Schäder, Sven E.*, civilingenjör, f. 16
- Sefve, Ivar*, rektor, *Göteborg*, f. 86
- Sempler, Karin*, f. Westling, civileko-nom, *Uppsala*, f. 16
- Sernander, C. Fabian*, ingenjör, *Kvarn-sveden*, f. 91
- Settergren, Alrik E.*, vaktkonstapel, f. 07
- Sidenvall, Karl J. F.*, kommerseråd, *Djursholm*, f. 78
- Sigge, Birgit*, personalkonsulent, f. 23
- **Sivert, Einar*, kammarrättsråd, f. 93
- Sjöberg, Bengt*, postassistent, f. 21
- Sjödahl, Nils L.*, lektor, *Falun*, f. 91
- Sjödén, Bertil*, härads-skrivare, *Malung*, f. 03
- Sjödén, Birger*, överläkare, *Vagnhärad*, f. 01
- Sjödén, Kaleb*, arkitekt, f. 05
- Sjödén, Wilhelm*, inköpschef, *Udde-holm*, f. 06
- Sjögren, Gösta*, civilingenjör, f. 06
- Sjöström, Karl-Erik*, leg. läkare, *Göte-borg*, f. 13
- Skarstedt, Une*, redaktör, f. 93
- Skog, R. Leon*, postmästare, *Hässlé-holm*, f. 87
- Skoglund, Simon*, komminister, f. 99
- Sohlberg, K.*, civilingenjör, f. 78
- Solders, E. Severin*, rektor, f. 93
- Sonne, Erik*, landsfiskalsassistent, *Fa-lun*, f. 19
- Spross, Gustaf*, postmästare, f. 87
- Stahre, Nils E.*, läroverksadjunkt, *En-köping*, f. 82
- Steffenburg, Alf*, lantbrukare, *Lerbo, Valla*, f. 96
- Steffenburg, Rolf*, bankdirektör, f. 86
- Steffenburg, Will*, intendent, *Göteborg*, f. 91
- Stenberg, Karl E.*, gruvingenjör, f. 86
- Ström, David A.*, revisionskommisarie, f. 88
- Strömberg, Anders*, agronom, *Skurup*, f. 20
- Stål, Ivar*, arkitekt, *Saltsjöbaden*, f. 91
- Stålfelt, Folke*, jägmästare, direktör, f. 02
- Sundberg, Erik A.*, ingenjör, *Falun*, f. 08
- Sundberg, Erik*, bankkamrer, *Orsa*, f. 94
- Sundberg, Robert*, bergsingenjör, *Bo-fors*, f. 98
- Sundelin, Carl*, civilingenjör, f. 84
- Sundell, Tage*, kamrer, *Falun*, f.
- Sundqvist, Edvin*, civilingenjör, f. 17
- Sundstén, Per G.*, läroverksadjunkt, f. 03
- Sundstén, Åke*, landstingsdirektör, *Härnösand*, f. 09
- Sundström, K. Olof*, kapten, *Solna*, f. 18
- Sundström, Paul N.*, ingenjör, *Hofors*, f. 95
- **Swedberg, Sven A.*, landssekreterare, *Karlstad*, f. 94
- Svedelius, Thor A. H.*, kommendörkap-ten, f. 95
- Svesse, Sven*, jur. kand., ombudsman, *Gävle*, f. 06
- **Svärdström, Carl*, tandläkare, f. 94
- **Svärdström, Karl Fredrik*, professor, f. 08
- Svärdström, Svante*, intendent, f. 06
- Sylwan, Bertil*, advokat, *Falun*, f. 16
- Sätterblom, Erik*, amanuens, *Hagalund*, f. 20
- Sättermark, K. Ivar*, korrespondent, *Vikmanshyttan*, f. 07

<i>Söderbaum, Carl-Emil</i> , kraftverksdirektör, <i>Motala</i> , f. 98	<i>Tjeder, Bo</i> , banktjänsteman, <i>Falun</i> , f. 01
<i>Söderbaum, Vilhelm</i> , f. d. 1:e stadsläkare, <i>Tällberg</i> , f. 74	<i>Torsell, Robert</i> , professor, f. 93
<i>Söderberg, Bengt</i> , <i>Siljansnäs</i> , f. 31	<i>Treffenberg, Ernst</i> , advokat, f. 68
<i>Söderberg, Erik G.</i> , distriktslantmätare, <i>Sundsvall</i> , f. 91	<i>Troeng, N. Daniel G.</i> , advokat, f. 90
<i>Söderlund, Birger</i> , direktör, f. 79	<i>Trotsig, Peter</i> , dr, ingenjör, f. 86
* <i>Söderlund, Gustaf</i> , bankdirektör, f. 90	<i>Tunander, Ingemar</i> , landsantikvarie, <i>Falun</i> , f. 16
<i>Södervall, Georg</i> , bankkamrer, f. 82	<i>Tunell, Ebbe</i> , tjänsteman, f. 06
<i>Tallberg, Carl A.</i> , överingenjör, <i>Hornadal</i> , f. 92	* <i>Tysklind, Carl</i> , tandläkare, <i>Falun</i> , f. 02
<i>Tham, Carl Henrik</i> , civilekonom, taxeringsrevisor, <i>Kristianstad</i> , f. 12	<i>Tängemark, Erland</i> , folkskollärare, <i>Grythyttan</i> , f. 07
<i>Tham, Rickard M.</i> , civilekonom, <i>Sundsvall</i> , f. 10	<i>Törnqvist, Oswald</i> , köpman, <i>Falun</i> , f. 93
<i>Thelin, C. Gustaf</i> , postmästare, <i>Hudiksvall</i> , f. 93	* <i>Uhlemann, Stig W.</i> , leg. läkare, f. 10
<i>Thelin, John L.</i> , ingenjör, <i>Gävle</i> , f. 95	<i>Ulfwi, Volrat</i> , advokat, f. 92
<i>Thelin, Magnus</i> , forstmästare, <i>Nås</i> , f. 88	<i>Undén, Erik</i> , skogsförvaltare, <i>Nås</i> , f. 82
<i>Thelin, Olof</i> , teknolog, f. 23	<i>Vange, Alrik</i> , jägmästare, <i>Lycksele</i> , f. 84
<i>Thofelt, Axel</i> , disponent, f. 05	* <i>Vange, Gunnar</i> , banktjänsteman, f. 08
* <i>Tholeurs, Hugo</i> , tandläkare, f. 96	<i>Vesterlund, Gunnar</i> , kantor, folkskollärare, <i>Sundsby</i> , f. 97
<i>Thorbjörnson, Bengt</i> , civilingenjör, f. 91	<i>Vesterlund, Gustaf</i> , distriktslantmätare, <i>Karlshamn</i> , f. 96
<i>Thorell, Åke</i> , hovrättsråd, f. 06	<i>Vikar, Anders</i> , rektor, <i>Falun</i> , f. 86
<i>Thorslund, Per</i> , fil. dr, professor, <i>Uppsala</i> , f. 00	<i>Vikar, Lars</i> , tandläkare, <i>Mora</i> , f. 22
<i>Thulin, Georg</i> , polisintendent, f. 02	<i>Vällfors, Erik</i> , fabrikör, <i>Falun</i> , f. 96
<i>Thunander, Folke G.</i> , disponent, <i>Gustafs</i> , f. 03	<i>Vällfors, Olle</i> , ingenjör, <i>Skelleftehamn</i> , f. 94
<i>Thunell, Axel L.</i> , grosshandlare, f. 84	<i>Wahlberg, Ernst</i> , kammarrättsråd, f. 84
<i>Thunström, Josef M.</i> , bankkamrer, <i>Södertälje</i> , f. 96	<i>Wahlström, Gunnar</i> , köpman, f. 90
<i>Thurén, Oscar S.</i> , tandläkare, <i>Borlänge</i> , f. 03	<i>Wahlström, Rolf H.</i> , civilingenjör, f. 88
<i>Tiberg, Erik H. R.</i> , major, <i>Boden</i> , f. 08	<i>Wallenström, Axel F.</i> , f. d. bankdirektör, <i>Arvika</i> , f. 75
<i>Tideström, Bertil</i> , arkitekt, <i>Västerås</i> , f. 12	<i>Wallenström, Bengt H.</i> , läroverksadjunkt, <i>Oskarshamn</i> , f. 87
<i>Tidgren, Sven T.</i> , försäljningschef, f. 07	<i>Wallenström, P. Gustaf</i> , f. d. bankdirektör, <i>Uppsala</i> , f. 78
<i>Tigerström, Sten Gustaf</i> , f. d. telegrafkommissarie, <i>Nyköping</i> , f. 80	<i>Wallenström, Karl A.</i> , f. d. landsfiskal, f. 73
<i>Tillegård, Paul A.</i> , leg. läkare, <i>Danderyd</i> , f. 12	<i>Weissman, C. Adolf J.</i> , flottningsschef, <i>Bjästa</i> , f. 97
<i>Tiller, A. G.</i> , f. d. missionär, <i>Toftbyn</i> , <i>Svärdsjö</i> , f. 79	<i>Werkmäster, Per</i> , leg. apotekare, <i>Falun</i> , f. 21
	* <i>Werner, Ragnar</i> , direktör, <i>Paris</i> , f. 85

<i>*Werthén, Hans L. O.</i> , civilingenjör, tekn. lic., f. 19	<i>Winbladh, Ragnar</i> , tekn. dr., f. 07
<i>Westerlund, C. Oscar</i> , riksbanksrevisor, f. 78	<i>Windahl, Carl-Evert</i> , provinsialläkare, <i>Kungsgården</i> , f. 08
<i>Westgren, Georg</i> , riksbanksdirektör, <i>Malmö</i> , f. 91	<i>Yngström, Nils</i> , förste byråsekreterare, f. 10
<i>Westgren, Nils</i> , lantmätare, <i>Falun</i> , f. 10	<i>Yngve, Alf E.</i> , kapten, <i>Falun</i> , f. 17
<i>*Westholm, Alfred D.</i> , fil. dr, docent, <i>Göteborg</i> , f. 04	<i>Zethelius, L. Magnus</i> , med. dr, lasa- rettsläkare, <i>Falun</i> , f. 92
<i>*Westling, Gösta Z.</i> , direktör, <i>Haga- lund</i> , f. 88	<i>*Zetterstén, K. V.</i> , f. d. professor, <i>Upp- sala</i> , f. 66
<i>Westling, J. G. Herbert</i> , tygingenjör, f. 81	<i>Zettervall, Gunnar</i> , landskansliet, <i>Falun</i> , f. 08
<i>*Westling, Lennart</i> , intendent, f. 18	
<i>Westlund, Axel</i> , syssloman, <i>Falun</i> , f. 95	
<i>Westlund, H. Edwin</i> , överlärare, <i>Falun</i> , f. 91	<i>Åkerblom, Bengt V.</i> , lasarettsläkare, <i>Backe</i>
<i>Westlund, Carl</i> , tjänsteman, <i>Falun</i> , f. 93	<i>*Åkerblom, Folke</i> , grosshandlare, f. 82
<i>Westman, N. G. Harald</i> , major, <i>Falun</i> , f. 75	<i>Åkerblom, N. Richard</i> , jägmästare, <i>Falun</i> , f. 98
<i>*Weston, Olof</i> , civilekonom, f. 23	<i>Åkerlund, Henrik</i> , fil. lic., <i>Lidingö</i> , f. 14
<i>Wetterberg, Tord E.</i> , postkontrollör, <i>Traneberg</i> , f. 12	<i>Åsbrink, Sven</i> , bankdirektör, <i>Halmstad</i> , f. 98
<i>af Wetterstedt, Eric</i> , <i>Istanbul</i> , f. 22	<i>Åslund, Gabriel</i> , tandläkare, <i>Rättvik</i> , f. 09
<i>Widén, Lilly</i> , f. Svensson, <i>Ålvdalen</i> , f. 18	<i>Åsryd, Gustaf</i> , forstmästare, <i>Ludvika</i> , f. 85
<i>Wiklund, Axel</i> , disponent, <i>Vad</i>	
<i>Wilén, O.</i> , läroverksadjunkt, <i>Falun</i> , f. 06	<i>Öberg, Ivar</i> , bankkamrer, <i>Falun</i> , f. 94
<i>Wilkenson, Wilken</i> , grosshandlare, <i>Rätt- vik</i> , f. 79	<i>Öhman, Nils G.</i> , advokat, f. 00
<i>*Wiman, E. Gabriel</i> , överingenjör, <i>Svanöbruk</i> , f. 90	<i>Östberg, Axel</i> , redaktör, <i>Falun</i> , f. 94
<i>*Wiman, Gösta</i> , skogschef, <i>Ockelbo</i> , f. 90	<i>Östberg, A. Börje</i> , redaktionssekrete- rare, <i>Falun</i> , f. 15
<i>Wiman, Olle</i> , civilingenjör, f. 13	<i>Östergren, Torsten</i> , kamrer, <i>Falun</i> , f. 08
<i>Winbladh, Alf Th.</i> , jägmästare, <i>Les- sebo</i> , f. 83	<i>Östling, Karl Jan</i> , tandläkare, <i>Fagersta</i> , f. 13
	<i>Östling, Jos. Th.</i> , köpman, <i>Falun</i> , f. 83
	<i>Östlund, Sven</i> , uppbördskommissarie, <i>Stocksund</i> , f. 02

RELÄER

för
telefoni
signal-
anlägg.
tjuvlarm
brandalarm
fjärr-
manövrering
mät-
instrument
laboratorier

TYP RT

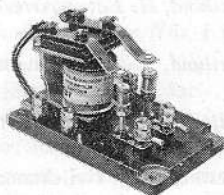
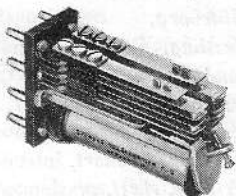
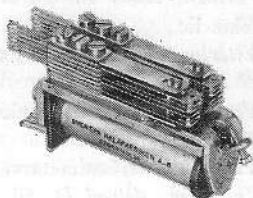
är ett telefonrelä, som kan manövrera upp till 10 st. separata strömkretsar. Kontakterna som äro tvillingkontakter kunna belastas med ca 0,4 A och 50 V. Relärullen kan dimensioneras för en manöverström från ca 2 till 500 mA.

TYP RS

är ett signalrelä av instickstyp för placering i reläcentraler. Relät har enkelkontakter, vilka kunna belastas med 0,4 A och 220 V likström. Relärullen kan dimensioneras för alla förekommande likspänningar. Reläcentraler tillverkas för 2, 4, 8 och 16 st. reläer.

TYP RSL OCH RSV

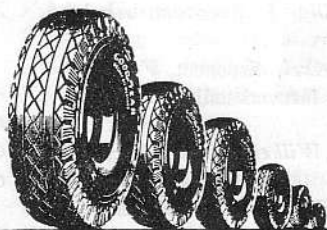
är ett mellanrelä för manövrering av upp till 20 A vid 220 V 50 p/s. Reläts manövereffekt är max. 8 W. Relärullen utföres för förekommande växel- och likspänningar.

SVENSKA RELÄFABRIKEN AB

SJÖBJÖRNSVÄGEN 62 STOCKHOLM TEL 19 0200

Då Ni behöver

BILRINGAR

*för personbilar
lastbilar
bussar*

kan Ni med förtroende vända Eder till föreningsmedlemmen

PATRIK LINDGREN, Slaggatan 10, Falun

Telefon 41, 635, 853

DALAFOLKETS

egen bok

"DALARNA"

Huvudredaktör fil. lic. Olle Weirulf

25 förnämliga medarbetare — Färg- och svartbilder

Utgiven av AB SVENSK LITTERATUR

Drottninggatan 18, Stockholm

Vi

står till Eder tjänst!

Vid bankaffärer rådfråga alltid

GÖTEBORGS BANK

Sälj mera - sälj i PERGA-KARTONGER

Edra produkter blir ännu mer lockande, ännu mer begärliga, när de säljs i PERGA-KARTONGER. Dessa kartonger uppfyller inte bara högsta anspråk på hygienisk förpackning, utan har också ett stort reklamvärde - hela kartongen kan förses med läckert tryck i en eller flera färger. Ni säljer mer, när Ni säljer i PERGA-KARTONGER.

PERGA-KARTONGEN är utmärkt för:

Bruna böror	Isterflott	Marmelad
Bryggerijäst	Kallops	Mjolk
Buljong	Kalvsylta	Ost
Djupfrysta bär	Kemiska artiklar	Påsar
och grönsaker	Kex och kakor	Råsaft
Fruktsalt	Kokta ärtor	Sallader
Glass	Konfekt	Sirap
Gräddor	Köttbullar	Svartsoppa
Honung	Makaroner	Torkad frukt

GRYCKSBO PAPPERSBRUK AB

GRYCKSBO

85